

Kjetil Sørli

Bosetting og flytting i etableringsfasen for seks bykommuner i Østfold

NOTAT
2006:114

Tittel: **Bosetting og flytting i etableringsfasen for seks bykommuner i Østfold**

Forfatter: Kjetil Sørлие

NIBR-notat: 2006:114

ISSN: 0809-6929
ISBN: 82-7071-622-7
Prosjektnummer: O-2398
Prosjektnavn: Bosetting og flytting i Østfold

Oppdragsgiver: Østfold fylkeskommune

Prosjektleder: Kjetil Sørлие

Referat: Ved hjelp av SSBs flyttehistoriemateriale, hvor alle flyttemeldingene i landet fra og med 1964 er lenket sammen i individuelle flyttekjeder, er årskullene født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene. Bofasthet, fraflytting, tilbakeflytting, tilflytting og videreflytting blir beskrevet for seks byer i Østfold, og indikatorene blir tolket som tegn på eller potensial for byenes attraktivitet som bosted. Også forskjeller og likhetstrekk mellom tilflyttere og lokalbefolkning mht. utdanning, sysselsetting og pendling blir tolket innenfor en slik ramme. Notatet gir en nærmere utdyping av flytteanalysen i prosjektet "Byenes attraktivitet" (NIBR-rapport 2005:13), hvor også fire byer i Buskerud var med.

Sammendrag: Norsk

Dato: Mai 2006

Antall sider: 76

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Sinsenvn. 47 B, Postboks 44 Blindern
0313 OSLO

Vår hjemmeside: Telefon: 22 95 88 00
Telefaks: 22 22 37 02
E-post: nibr@nibr.no
<http://www.nibr.no>

Org. nr. NO 970205284 MVA

© NIBR 2006

Forord

Dette notatet er laget på oppdrag for Østfold fylkeskommune. Bakgrunnen er et prosjekt utført for Østfold og Buskerud fylkeskommuner i 2005, "Byenes attraktivitet" (NIBR-rapport 2005:13, Vestby, red). Ut fra et sett av innfallsvinkler ble ulike deler av samfunnslivet i ti bykommuner i de to fylkene studert.

Dette notatet presenterer resultater fra den livsløpsanalyse av flytting som ble gjort for byene i Østfold. Basert på SSBs flyttemeldinger, hvor alle landets flyttemeldinger fra og med 1964 er lenket sammen i individuelle flyttekjeder, er årskullene født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, og til de var midt i 30-årene. For hver person er det koblet til opplysninger om blant annet utdanning, sysselsetting, næring og arbeidskommune. Forskjeller og likhetstrekk mellom lokalbefolkningen og tilflytterne på disse områdene blir tolket som tegn på eller potensial for attraktivitet. Tall for bofasthet, tilbakeflytting, fraflytting, tilflytting og videreflytting gjennom 20-årsfasen fra ungdoms- til voksenstadiet belyses og tolkes innenfor samme ramme.

NIBR, mai 2006

Olaf Foss
Forskningsjef

Innhold

Forord	1
Tabelloversikt	4
Sammendrag	8
1 Innledning	13
2 Halden	16
2.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år.....	16
2.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede	17
2.3 Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper	19
2.4 Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet	20
2.5 I hvilken grad tiltrekker Halden seg folk fra Oslo?.....	21
2.6 Hvor fra og hvor til?.....	22
3 Sarpsborg	24
3.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år.....	24
3.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede	25
3.3 Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper	27
3.4 Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet	28
3.5 I hvilken grad tiltrekker Sarpsborg seg folk fra Oslo?	30
3.6 Hvor fra og hvor til?.....	30
4 Fredrikstad	32
4.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år.....	32
4.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede	33
4.3 Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper	35
4.4 Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet	36
4.5 I hvilken grad tiltrekker Fredrikstad seg folk fra Oslo?	38
4.6 Hvor fra og hvor til?.....	39
5 Moss	41
5.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år.....	41
5.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede	42
5.3 Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper	44
5.4 Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet	45
5.5 I hvilken grad tiltrekker Moss seg folk fra Oslo?.....	46
5.6 Hvor fra og hvor til?.....	47
6 Askim.....	49
6.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år.....	49
6.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede	50

6.3	Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper	53
6.4	Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet	53
6.5	I hvilken grad tiltrekker Askim seg folk fra Oslo?.....	55
6.6	Hvor fra og hvor til?.....	56
7	Eidsberg	58
7.1	Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år.....	58
7.2	Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede	59
7.3	Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper	62
7.4	Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet	63
7.5	I hvilken grad tiltrekker Eidsberg seg folk fra Oslo?	64
7.6	Hvor fra og hvor til?.....	65
8	Østfold fylke	67
8.1	Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år.....	67
8.2	Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, internflyttere, tilflyttere og fracflyttede	68
8.3	Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper	70
8.4	I hvilken grad tiltrekker Østfold fylke seg folk fra Oslo?	72
8.5	Hvor fra og hvor til?.....	72

Tabelloversikt

Tabell 2.1	Hovedtall: Flyttehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Halden og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.....	16
Tabell 2.2	Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Halden.	18
Tabell 2.3	Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Halden og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.	19
Tabell 2.4	Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Halden, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.	20
Tabell 2.5	Oslo-magneten. Tiltrekningen Halden har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Halden. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene.....	22
Tabell 2.6	Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Halden.....	23
Tabell 3.1	Hovedtall: Flyttehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Sarpsborg og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.	24
Tabell 3.2	Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Sarpsborg.	26
Tabell 3.3	Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Sarpsborg og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.....	27
Tabell 3.4	Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Sarpsborg, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.	29

Tabell 3.5	Oslo-magneten. Tiltrekningen Sarpsborg har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Sarpsborg. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene.	30
Tabell 3.6	Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Sarpsborg.	31
Tabell 4.1	Hovedtall: Flyttehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Fredrikstad og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.	32
Tabell 4.2	Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Fredrikstad.	34
Tabell 4.3	Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Fredrikstad og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.	35
Tabell 4.4	Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Fredrikstad, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.	37
Tabell 4.5	Oslo-magneten. Tiltrekningen Fredrikstad har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Fredrikstad. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene.	39
Tabell 4.6	Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Fredrikstad.	40
Tabell 5.1	Hovedtall: Flyttehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Moss og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.	41
Tabell 5.2	Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Moss.	43
Tabell 5.3	Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Moss og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.	44
Tabell 5.4	Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Moss, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.	45

Tabell 5.5	Oslo-magneten. Tiltrekningen Moss har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Moss. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene. Moss	47
Tabell 5.6	Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70.	48
Tabell 6.1	Hovedtall: Flyttehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Askim og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.....	49
Tabell 6.2	Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Askim.....	51
Tabell 6.3	Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Askim og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.	53
Tabell 6.4	Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Askim, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.	54
Tabell 6.5	Oslo-magneten. Tiltrekningen Askim har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Askim. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene.....	56
Tabell 6.6	Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Askim.	57
Tabell 7.1	Hovedtall: Flyttehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Eidsberg og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.	58
Tabell 7.2	Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Eidsberg.	60
Tabell 7.3	Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Eidsberg og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.	62
Tabell 7.4	Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Eidsberg, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.	63

Tabell 7.5	Oslo-magneten. Tiltrekningen Eidsberg har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Eidsberg. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene.....	65
Tabell 7.6	Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Eidsberg.....	66
Tabell 8.1	Hovedtall: Flyttehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Østfold fylke. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i fylket som 15-åringer.....	67
Tabell 8.2	Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (Tot), for de bofaste (Bof), tilbakeflytterne (Tbf), internflyttere (int), tilflytterne (Til) og de fraflyttede (Fra). Østfold fylke.	69
Tabell 8.3	Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Østfold fylke og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.	71
Tabell 8.4	Oslo-magneten. Tiltrekningen Østfold og andre fylker på Østlandet har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Østfold fylke. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var midt i 30-årene.	72
Tabell 8.5	Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Østfold fylke.....	73

Sammendrag

Kjetil Sørli

Bosetting og flytting i etableringsfasen for seks bykommuner i Østfold

NIBR-notat: 2006:114

Dette notatet presenterer resultater fra en livsløpsanalyse av flytting i Østfold. Basert på SSBs flyttehistoriemateriale, hvor alle landets flyttemeldinger fra og med 1964 er lenket sammen i individuelle flyttekjeder, er årskullene født 1966-70 i denne analysen fulgt fra de var 15 år, og til de var midt i 30-årene. For hver person er det koblet til opplysninger om blant annet utdanning, sysselsetting, næring og arbeidskommune.

Notatet presenterer og kommenterer tall for bofasthet, fraflytting og tilbakeflytting for ungdommene som vokste opp i byene. Videre kommenteres tilflytting og videreflytting (gjennomtrekksflytting) gjennom 20-årsfasen. Også flyttegevinster og flyttetap gjennom fasen fra man er ungdom til å bli godt voksen framkommer og blir kommentert. I hvilken grad størrelsen på årskullene bygges opp eller tappes ned som følge av flytting gjennom denne fasen, er det beste målet som finnes for å si noe om vedlikeholdet av befolkningsgrunnlaget i byene i det lange løp. Et avsnitt presenterer mye av det samme for Østfold fylke som helhet.

Notatet er utarbeidet i etterkant av prosjektet "Byenes attraktivitet" (NIBR-rapport 2005:13), som ble utført på oppdrag for Østfold og Buskerud fylkeskommuner. Flytteanalysen var en av flere underprosjekter, som alle hadde til hensikt å avdekke eller peke på faktorer som representerer eller kunne representere potensial for attraktivitet. Mål knyttet til bofasthet, tilbakeflytting, fraflytting, tilflytting og videreflytting gjennom fasen 15-35 år tolkes innenfor denne rammen. Indikatorer som sier noe om forskjeller mellom lokalbefolkningen og tilflytterne på ulike områder, kan også tolkes slik. Visse forskjeller mellom lokalbefolkningen og tilflytterne er naturlige. Når avvikene på de områdene vi ser på er innenfor det normale, kan forskjellene tolkes som tegn på sosial sunnhet. Store forskjeller kan imidlertid tolkes som det motsatte.

I notatet ser vi på fire forhold. Fordeling (størrelsesforholdet) mellom gruppene antyder om det er demokratisk balanse eller ubalanse mellom tilflytterne og lokalbefolkningen. Forskjeller ved utdannings sammensetning, sysselsettingsnivået og pendlingsmønsteret antyder om tilflytterne er sterkt eller svakt integrert i byenes sosiale liv. Også sammensetning etter næring blir kommentert i notatet.

I det følgende oppsummerer vi hovedtrekk for de seks byene og for fylket, basert på det stoffet som i størst grad fokuserer på de nevnte attraktivitetsmålene. I omtalen av hver by i notatet går vi grundigere inn på forskjeller og likhetstrekk mellom bofaste og tilbakeflyttere, og mellom tilflyttere og de som flytter ut.

Halden

Bofastheten er høy, spesielt for kvinner. Nær halvparten av ungdommene fra Halden har vært bofaste i løpet av 20-årsfasen. Tilbakeflyttingen er imidlertid ikke spesielt høy. Omkring hver tredje person har flyttet fra byen. Kvinnene som flytter blir erstattet av mange nok tilflyttere til at det unngås tap i det lange løp. For menn kommer det litt færre inn, slik at kullene reduseres litt over livsløpet som følge av flytting. Gjennomtrekket er relativt høyt. Hadde en tiendedel av videreflytterne blitt boende, ville folketallet for menn også gått i balanse.

Halden har en god demokratisk fordeling mellom tilflyttede og lokale kvinner. For menn er imidlertid de lokale i overkant sterkt representert (71 prosent er fra Halden). Forskjellene i utdanningssammensetning er normal for kvinner, litt stor for menn. Tilflytterne har normalt litt mer utdanning enn de lokale. De siste er imidlertid i noe større grad i arbeid enn tilflytterne, sett i forhold til det som er vanlig. Lokalbefolkningen tar også en uforholdsmessig stor del av jobbene som er i byen, tilflytterne pendler mer i forhold enn i Østlandsbyer flest. Pendlingsforskjellene er imidlertid slik også i Fredrikstad og Sarpsborg. Fenomenet er altså mer utbredt enn til bare å gjelde Halden. Det er et "Søndre Østfold-fenomen".

Sarpsborg

Bofastheten er høy for gutter, for jenter er den lavere og litt under det normale for byer flest. 40 prosent av jentene vokst opp i Sarpsborg hadde flyttet da de var i 35-årsalderen. Det kommer imidlertid en god del tilbakeflyttere blant jentene som flytter ut (22 prosent er relativt høyt). Tilflyttingen går i det lange løp omtrent i balanse med fraflyttingen. Dermed holdes folketallsnivået stabilt oppe i generasjonsperspektiv. Av alle som flytter inn, flytter litt over halvparten ut igjen i løpet av 20-årsfasen. En slik videreflytting er normal. Hadde fjerdeparten av de som flytter videre blitt boende, ville Sarpsborg ha økt folketallet sitt med 10 prosent gjennom fasen fra man er barn/ungdom til å bli godt voksen.

Lokalbefolkningen har et litt sterkere demokratisk overtak i Sarpsborg enn i byer flest. Fordelingene er imidlertid jevnere enn i mange andre byer, og dette tolker vi som en god sosial ramme. Det er bare små forskjeller i utdanningsnivået mellom de to gruppene, faktisk har de lokale kvinnene litt mer utdanning enn tilflytterne. Dette er uvanlig. De lokale er i litt større grad i arbeid enn tilflytterne, sett i forhold til det som er vanlig. Forskjellen er den samme eller enda litt større i Fredrikstad, men mindre enn i Halden. Som i begge disse byene tar lokalbefolkningen en uvanlig stor del av de lokale jobbene, og tilflytterne pendler derfor uforholdsmessig mye mer enn i byer på Østlandet flest. Det pendles en god del mellom Sarpsborg og Fredrikstad.

Fredrikstad

Fredrikstad har fylkets høyeste bofasthet, 54 prosent for menn og 46 prosent for kvinner. Også i landsmålestokk ligger dette i øverste sjikt. Kvinner som flytter ut, kommer i stor grad tilbake. Fraflyttingen er lav, omtrent 30 prosent bosetter seg utenfor Fredrikstad innen de er i 35-årsalderen. Disse blir erstattet av mer enn mange nok tilflyttere, slik at årskullene – og dermed også byens befolkningsgrunnlag for denne generasjonen - øker med omtrent 10 prosent fra ungdoms- til voksenstadiet. Som vanlig utgjør videreflytterne en litt større gruppe enn de som blir boende. Hadde hver fjerde videreflytter blitt boende, ville folketallsgevinsten over livsløpet fordoblet seg, og blitt på 20 prosent.

Fredrikstad har en normalt innslag av tilflyttere i befolkningen, for kvinner er fordelingene sågar litt jevnere enn normalt. Dette må tolkes svært positivt, den

rekordhøye bofastheten tatt i betraktning. De tilflyttede kvinnene har imidlertid relativt sett mer utdanning enn de lokale, for menn er forskjellene mer som normalt. Som i Sarpsborg og (enda mer) Halden, er de lokale i større grad sysselsatt enn tilflytterne, sett i forhold til det som er vanlig. De lokale "forsyner seg" også i større grad av arbeidet i byen, og tilflytterne pendler her som i de andre byene sør i Østfold uforholdsmessig mye, sett i forhold til lokalbefolkningen. Nok en gang finner vi dette fenomenet.

Moss

Med beliggenhet nærmere Oslo, atskiller Moss seg betydelig fra byene lenger sør. Ikke minst er bofastheten mye lavere og fraflyttingen høyere. Moss er imidlertid den av Østfoldbyene som får flest tilbakeflyttere. Spesielt kommer det mange kvinner tilbake. Likevel forlater litt over halvparten av alle Mosse-barna byen innen de har nådd 35-årsalderen. De fraflyttede blir imidlertid erstattet av mer enn mange nok tilflyttere, og omskifteligheten er dermed ganske stor. I det lange løp vokser årskullene med mellom 5 og 10 prosent fra de er ungdommer til de er voksne 20 år senere. Dertil er det et svært høyt gjennomtrekk. I omfang utgjør de som flytter innom Moss nesten like mange som barna som vokste opp i byen (mellom 80 og 90 prosent av kullstørrelsen). Hadde hver tiende videreflytter blitt boende i Moss, hadde byen i det lange løp fordoblet veksten i befolkningsgrunnlaget.

I Moss er tilflytterne så vidt i flertall. Det er svært jevnt for menn, mens nærmere 60 prosent av kvinnene er tilflyttere. Utgangspunktet for byens demokratiske liv er altså annerledes enn i byene lenger sør, men ikke nødvendigvis vanskeligere. Tradisjoner og nye ideer får bryne seg i temmelig jevn kamp. Blant menn er forskjellen i utdanningsnivå mellom tilflytterne og de lokale på nivå med det normale, blant kvinnene har tilflytterne noe mer utdanning, relativt sett. Absolutt sett er forskjellen den samme for kvinner og menn (12 prosentpoeng), men forskjellen mellom de to gruppene er normalt større for menn, ved at tilflytterne har mest utdanning. I Moss er tilflyttede og lokale menn i samme grad i arbeid, dette er et sunnhetstegn, men det er ikke helt normalt. De lokale kvinnene jobber litt mer, forskjellen er som i byer flest, og liten sammenlignet med de fleste andre Østfoldbyene. Fenomenet som består i at de lokale i størst grad har arbeid i hjembyen, er også normalt utbredt. Til forskjell fra byene lenger sør er det lokalbefolkningen som i Moss pendler mer enn i de andre byene. Tilflytterne i Moss pendler ikke mer enn tilflytterne gjør i Sarpsborg.

Askim

Bofastheten i Askim er for menn litt høyere enn i Moss, for kvinner like lav som i Moss. Askim får færre tilbakeflyttere, spesielt blant menn, og er den av de seks byene med størst fraflytting, litt mer enn i Moss. God over halvparten av barna vokst opp i Askim hadde flyttet bort da de var i 35-årsalderen. Askim ligger imidlertid i pendlingsområdet til Oslo, og får i det lange løp dekket mer enn hele fraflyttingen gjennom varig tilflytting. Som for Moss skjer det en tilvekst i kullstørrelsen på mellom 5 og 10 prosent gjennom fasen fra ungdomsstadiet til voksenstadiet 20 år senere. Som for Moss er det også et høyt gjennomtrekk. Nesten like mange har vært innom på besøk i løpet av de 20 årene, som det vokste opp barn i Askim (97 prosent av kullstørrelsen for jenter). Med mange innom og mange som flytter ut, blir omskifteligheten i befolkningen stor. Hadde hver tiende videreflytter blitt boende, ville veksten i befolkningsgrunnlaget blitt mer enn fordoblet i løpet av 20-årsfasen. Det er mange flytتهistoriske likhetstrekk mellom Askim og Moss.

Tilflytterne er i flertall i Askim, også på samme måte som i Moss. Fordelingen er innenfor rammen av en god demokratisk balanse. I Askim er det ingen nevneverdig forskjell mellom lokalbefolkningens og tilflytternes utdanningsnivå. Dette er et sosialt

sunnhetstegn, som tyder på bedre integrering enn normalt. Blant menn er det også liten forskjell i sysselsettingsnivået, men de lokale kvinnene er i langt større grad i arbeid enn tilflytterne, relativt til hva som er vanlig. Årsaken er antakelig at kvinner som flytter til Askim og etablerer familie, i mindre grad er i jobb enn kvinnene med barn som bor i byer flest. Også pendlingsforskjellene framstår som annerledes enn i Moss. De lokale mennene er i sterkere grad enn vanlig sysselsatt i det lokale arbeidsmarkedet i Askim. Dermed oppstår et bilde av uforholdsmessig mye pendling blant tilflyttede menn. For kvinnene er forskjellene i pendling mellom tilflytterne og de lokale mer på linje med det normale. Denne kjønnsforskjellen kan tolkes i retning av en viss tradisjonalisme ved tilpasningen til arbeid og familieliv.

Eidsberg

Det er større forskjeller mellom flytteatferden til kvinner og menn i Eidsberg enn i de andre byene i Østfold. Mennene er nesten like bofaste som i Halden, mens kvinnene flytter i nesten like stor grad som Askim og Moss. Tilbakeflyttingen er den laveste i Østfoldbyene. Fraflyttingen i løpet av aldersfasen er 40 prosent for menn og hele 56 prosent for kvinner. Kjønnsforskjeller av en slik type reflekterer som regel at mange menn blir bofaste på grunn av mye tilknytning til næringseiendom i mannsdominerte næringer. Den store forskjell mellom kvinners og menns fraflytting i Eidsberg motsvares av en tilsvarende forskjell i tilflytting. Kvinnene skiftes altså i langt større grad ut. Tilflyttingen er høy, og gevinsten gir Eidsberg en tilvekst på 15-20 prosent i kullstørrelsen for begge kjønn. Eidsberg er den av Østfoldbyene som både har høyest tilflytting og høyest flyttegevinst, målt i forhold til størrelsen på ungdomskullene. Bildet forsterkes ytterligere av at også videreflyttingen er svært høy. Det har vært like mange innom Eidsberg i løpet av fasen, som det vokste opp barn i kommunen. Hadde en tredel av videreflytterne blitt boende, ville Eidsberg ha økt befolkningsgrunnlaget sitt med 50 prosent gjennom prosessen fra barn til voksen. Potensialet for økt vekst er stort i Eidsberg. Antakelig er det ikke noe mål å realisere så mye av dette.

Stor utskifting av kvinner gir Eidsberg en kraftig overvekt av innflytterkvinner (nesten to av tre er tilflyttere). For menn er de lokale og tilflytterne i omtrent balanse. En så ulik demokratisk vektfordeling mellom kjønn kan representere en kilde til interessekonflikter i samfunnet. Utdanningsforskjellene er helt uvanlige i Eidsberg: Blant menn har de lokale og tilflytterne like mye utdanning, på samme måte som i Askim. Selv om dette generelt ikke er vanlig, er det altså balanse for menn i dette beltet av fylket. Eidsberg avviker imidlertid enda sterkere fra normalbildet, ved at de lokale kvinnene har langt mer utdanning enn tilflytterne. Dermed er det naturlig at lokalbefolkningen som i de fleste av de andre byene i uforholdsmessig stor grad er i arbeid, sammenlignet med tilflytterne. Det gjelder imidlertid i størst grad menn. Eidsberg overgår de andre byene med hensyn til både sysselsettings- og pendlingsforskjeller. De lokale, spesielt gjelder det menn, har en uforholdsmessig stor del av jobbene i kommunen. Tilflytterne pendler i samme grad som i Askim, de lokale er sysselsatt i hjembyen i en grad som mer er å sammenligne med lokalsysselsettingen i Sarpsborg. Eidsberg er preget av skarpere skillelinjer både langs kjønnsdimensjonen og mellom personer med ulik flyttebakgrunn, enn det vi finner i de andre byene. Alt i alt kan det virke som byen er inne i en endringsperiode, mønstrene for disse fem kullene tatt i betraktning.

Østfold fylke

Flytteprosessene gjennom 20-årsfasen gir for Østfold som helhet omtrent samme resultat som for kommunene på landsnivå samlet: 39 prosent av mennene og 28 prosent av kvinnene har vært bofaste. Tilbakeflytterne utgjør snaut 20 prosent, og 43 prosent av mennene og 52 prosent av kvinnene hadde flyttet til en annen kommune innen de var

midt i 30-årene. Halvparten av alle som hadde flyttet, bodde i en annen kommune i Østfold. De som flyttet fra fylket ble erstattet av tilflyttere, og vel så det. Østfold fikk for disse kullene en tilvekst på omtrent 5 prosent for begge kjønn. Av alle som flyttet inn til fylket, flyttet omtrent halvparten videre i løpet av fasen. Hadde hver femte videreflyttet blitt boende i fylket, ville økningen i befolkningsgrunnlaget i det lange løp blitt fordoblet (kommet opp på 10 prosent).

Østfold er nokså sterkt dominert av folk som har vokst opp i fylket. 75 prosent av mennene og 70 prosent av kvinnene i 35-årsalderen har bakgrunn fra fylket. Tilflytterne har nokså mye mer utdanning enn lokalbefolkningen. Aller mest utdanning finner vi imidlertid blant tilbakeflytterne. De lokale er i større grad i arbeid enn tilflytterne. Høyest sysselsetting finner vi blant bofaste. Også internflyttere er i stor grad i jobb. Det er også de bofaste som i størst grad arbeider i hjemkommunen. Internflytterne pendler mest innenfor fylket, mens tilbakeflytterne er de i lokalbefolkningen som i størst grad pendler til Oslo. Tilflytterne fra andre fylker pendler i stor grad ut av fylket, omtrent halvparten jobber i Østfold. Dette kan tolkes som at det i ganske stor grad er andre faktorer enn tilgang på arbeid som genererer den permanente delen av tilflyttingen til Østfold. Lokalbefolkningen er i større grad enn tilflytterne ansatt i primærnæringer og industri, mens tilflytterne i større grad er i privat og offentlig tjenesteyting. Disse forskjellene er mye større for menn enn for kvinner. Alt dette er vanlig. Kvinnene som flytter til Østfold skiller seg på de fleste punkter mindre fra de som bor der, enn tilsvarende forskjeller for menn. Generelt er dette vanlig i områder hvor en stor del av tilflyttingen er familierelatert.

1 Innledning

Dette notatet er laget på oppdrag for Østfold fylkeskommune. Bakgrunnen er et prosjekt utført for Østfold og Buskerud fylkeskommuner i 2005, "Byenes attraktivitet" (NIBR-rapport 2005:13, Vestby, red). Ut fra en rekke innfallsvinkler ble ulike deler av samfunnslivet i ti bykommuner i de to fylkene studert, og situasjon og muligheter ble beskrevet og kartlagt.

Befolkningsutvikling, flytting og rekruttering til byene var et av temaene. Noen sentrale trekk her ble belyst ved å se på flytteprosessen for fem årskull i livsløpsperspektiv, studert ved hjelp av SSBs registerbaserte flyttehistoriemateriale. I dette materialet ligger alle flyttemeldinger over kommune- og landegrense fra 1964 lenket sammen i individuelle flyttekjeder for hver person som har vært registrert bosatt i Norge. Årskullene som ble valgt i dette prosjektet er født i perioden 1966-70, og de ble fulgt fra de var 15 år, og til de ved utgangen av 2003 var i alder 33-37 år, altså i 35-årsalderen.

Ved å følge prosessen fra man er barn til man er etablert som voksen for alle i et eller flere årskull, på den måten vi her gjør, oppnår vi å fange opp betydningen av de viktigste faktorene som påvirker flytte- og bosettingsvalgene underveis. Når man er i 35-årsalderen har de fleste tatt sin utdanning, gått inn i sin første jobb, skaffet seg egen bolig og etablert seg med familie. Kvinnene har fått nærmere 90 prosent av barna som de alt i alt vil få. Resultatet av alle de individuelle prosessene gjennom 20-årsfasen viser for en kommune eller region dermed hvordan samfunnsutviklingen generelt og lokale forhold spesielt, i samspill med ungdommens preferanser og motiver på veien mot å bli voksne, har vært med på å forme strukturer og egenskaper ved den unge voksenbefolkningen i byene.

Ett sett av strukturer består i å se på flyttehistorisk bakgrunn i kommunene ved utgangen av fasen. På 35-årsstadiet spesifiserer vi ungdomsgruppa som bodde der som 15-åringer etter om de har vært bofaste i kommunen gjennom fasen, om de er flyttet og kommet tilbake, eller om de har flyttet for godt. Nyinnflytterne spesifiseres om de er blitt boende eller flyttet videre innen de er i 35-årsalderen. Flyttegevinster og flyttetap gjennom en slik 20-årsfase er det beste målet vi kan få for langsiktig befolkningsutvikling i en kommune. Hvor stor del av årskullet beholdes, tappes det ned eller bygges det opp innen man er voksne? Holdes kullstørrelsen oppe, kan vi si at folketallet i kommunen konsolideres i generasjonsperspektiv. Grunnlaget for neste generasjon blir også lagt gjennom flytteprosessen til foreldregenerasjonen. Livsløpsanalyse av denne type er dermed et middel til å studere langsiktig kontinuitet.

Ved hjelp av disse flyttehistoriske begrepene får vi studert sammensetning og utvikling for grupper i befolkningen, som på ulike måter kan tolkes som attraktivitetskjennetegn. Høy fraflytting og høy tilflytting skaper stor demografisk omskiftelighet og svak kontinuitet. Hvis det i tillegg er mange videreflyttere som har vært innom kommunen i løpet av de 20 årene, bestyrkes inntrykket av omskifteligheten. Motsatt vil lav tilflytting kunne føre til høy stabilitet. Ved å se på balansen på ulike områder mellom lokalbefolkning (bofaste og tilbakeflyttere) på den ene siden, og tilflyttere som er blitt

boende på den annen side, kan vi tolke situasjonen for kommunen, belyst ved rekrutteringsprosessen for de siste unge årskullene som har gjennomført etableringsprosessen. Slike strukturer representerer det ferskeste avtrykket (sporet) som samfunnsutviklingen har satt etter seg lokalt.

I et eget vedleggsnotat til NIBR-rapporten er en del slik informasjon gjengitt i form av fem tabeller (NIBR-notat 2005:124). Disse tabellene er i liten grad kommentert i notatet, utover at det er gitt generell leserveiledning. Dette var i samsvar med mandatet for prosjektet, som hadde små rammer på mange av undertemaene. Tabellene gir hovedresultatene fra flytteprosessene, fordelinger for grupper med ulik flyttebakgrunn etter utdanning, sysselsetting, næring og pendling, og sammenfatter størrelsesforhold og fordelinger på en måte som kan tolkes som attraktivitetsfaktorer.

På oppdrag følger vi her opp med beskrivelser, kommentarer og tolkninger av dette tabellstoffet for de seks bykommunene i Østfold. I NIBR-notat 2005:124 er det gitt et eksempel på beskrivelse for Drammen. Denne er brukt som en "minstemal" for beskrivelse av Østfold-byene i dette notatet. I tillegg til den informasjonen som ble gitt i det forrige notatet, har vi her trukket inn opplysninger om utdanning og næringstilknytning også for de som har flyttet fra byene. I utgangspunktet dekkes kun de flyttegruppene som bodde i byene som voksne i 35-årsalderen. Vi har også lagt inn et sjette tabellsett, som viser fordelinger for hvor de fraflyttede fra hver by har bosatt seg, og hvor tilflytterne til hver by hadde vokste opp (bodde som 15-åringer).

I tillegg til dette avsluttes notatet med et fylkessammendrag, som i hovedsak følger den samme malen. Den delen av beskrivelsen for byene som omhandler og tolker forskjeller mellom lokalbefolkningen og tilflytterne, er utelatt i fylkessammendraget. Grunnen er at fortolkningen i notatene retter seg mot byenes stedsattraktivitet, og dermed mer mot det spesifikke ved lokalsamfunnet enn det som er naturlig å si om fylket som helhet. Informasjonen (i tabell 4 for hver by) er imidlertid mulig å sette opp også for fylket som helhet, men det er unødvendig når den ikke skal tolkes som uttrykk for stedsattraktivitet. Implisitt finnes den samme informasjonen i tabell 2, som litt mer objektivt viser sammenheng mellom flyttebakgrunn og fordelinger for utdanning, sysselsetting, pendling og næring.

I fylkessammendraget er dette en svært sentral tabell, ikke minst fordi den i tillegg til de andre flyttekategoriene også viser og kommenterer fordelingene til "internflytterne" i fylket. Dette er personer som har bosatt seg i andre kommuner i Østfold enn de vokste opp, til forskjell fra de bofaste og tilbakeflytterne som på 35-årsstadiet bor i sine oppvekstkommuner. Til sammen har vi altså tre grupper i lokalbefolkningen i Østfold.

I det opprinnelige notatet ble noe av informasjonen for byene til sammenligning også gitt for en del andre byområder på Østlandet. Noen forskjeller og likhetstrekk er til dels kommentert i kapitlene for byene her. I fylkessammendraget har vi imidlertid erstattet noe av dette med analog informasjon for noen andre fylker på Østlandet. Tabellene som for fylket som helhet viser hvor Østfold-ungdom som flytter ut av fylket bosetter seg, og hvor tilflyttere til Østfold utenfra har vokst opp, er basert på en fylkesinndeling.

Til slutt: Den analysen som ligger til grunn for disse notatene er altså utført for de fem årskullene født 1966-70. Vi får dermed fanget opp de langsiktige og mest grunnleggende hovedtrekkene ved de siste etableringsprosessene i landet. Hvis vi i tillegg var interessert i å studere endring, altså se på hvordan resultatet av disse prosessene atskiller seg fra prosessene for tidligere årskull, kunne vi gjøre tilsvarende analyser for kullene født fem år før. En slik sammenligning viser som regel et sett av små men systematiske forskjeller, som kan tolkes som grunnleggende karakteristika ved samspillet mellom

samfunnsutviklingen generelt og lokalt. For Østfold vil vi antakelig kunne måle en viss reduksjon i rekrutteringen til industrien, og få et innblikk i hvordan det har påvirket fraflyttingen, tilbakeflyttingen, internflyttingen og tilflyttingen for kullene vi her har sett på. Har andre næringer blitt påvirket? Har det påvirket utdanningssammensetningen? Endringsanalysen av denne typen kan utformes på basis av kunnskap gjennom livsløpsanalyse, slik det er demonstrert for Østfold i dette notatet.

2 Halden

2.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år

Tabell 2.1 *Hovedtall: Flyttestatistikk for menn og kvinner i Halden og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.*

0101 HALDEN	MENN								KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
Bofaste	49	45	45	33	28	35	50	46	40	28	25	28	43	40
Tilbakeflyttere	19	18	16	16	19	19	17	19	15	19	20	22	20	23
Fraflyttede	32	37	39	51	53	46	33	35	45	53	55	50	37	37
ALLE	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tilflyttere	27	43	157	68	70	76	26	41	149	83	94	83	35	45
Videreflyttere	54	53	167	89	114	94	39	47	221	101	152	100	47	52
Tap/gevinst	-5	+6	118	+17	+17	+30	-7	+6	104	+30	+39	+33	-2	+8

Tabell 2.1 viser noen hovedtall for menn og kvinner. De bofaste, tilbakeflytterne og de fraflyttede utgjør til sammen de som vokste opp i Halden, og var født 1966-70. Tilflyttere og videreflyttere utgjør de som i løpet av fasen har meldt flytting til Halden, og altså fordelt på om de er blitt boende eller har flyttet videre. Nederst vises tall for tap/gevinst i kullstørrelse gjennom prosessen fra barn til voksen. Tall for de andre byområdene gjør det mulig å se hvordan Halden innplasserer seg i et Østlandsbilde.

Menn: Av 100 gutter har 49 vært bofaste i byen, 19 har vært ute og flyttet tilbake, mens 32 har flyttet fra Halden "for godt". Dette betyr altså at to av tre gutter etablerte seg i hjembyen. De 32 som flyttet ble "erstattet" av 27 tilflyttere utenfra, som har blitt boende. Dermed fikk byen et tap for menn på 5% i løpet av 20-årsfasen "fra barn til voksen". I tillegg til de 27 som kom inn og ble boende, var det 54 andre menn som flyttet inn i løpet av de 20 årene, men disse flyttet videre. Til sammen meldte altså 81 menn (27+54) innflytting til Halden, men flertallet av dem var altså bare innom "på besøk". To av tre drar ut igjen. I omfang utgjorde de 54 videreflytterne litt over et halvt årskull, målt i forhold til guttene som vokste opp i Halden.

Kvinner: Av 100 jenter har 45 vært bofaste i Halden hele denne tiden, 18 har vært ute og flyttet tilbake, mens 37 - altså litt flere enn blant guttene, flyttet bort "for godt". Forskjellen mellom gutter og jenter er mindre enn det vi vanligvis ser. De 37 jentene som forsvant er erstattet av 43 tilflyttere utenfra, dermed fikk byen en tilvekst på 6% i grunnlaget for etablering av neste generasjon. Vekst for kvinner og nedgang for menn,

som bunner i svært ulik tilflytting, er spesielt. Det kan tyde på at en del av kvinnetilflyttingen ikke er familierelatert. Videreflytting av kvinner var imidlertid som for menn, det var 53 andre jenter innom ”på besøk”. Til sammen meldte 96 (43+53) kvinner flytting til Halden i løpet av fasen, altså nesten like mange som det vokste opp jenter i byen. Det er flere kvinner som alt i alt flytter, i Halden har dette nesten utelukkende slått ut i tilflyttingen. Videreflyttingen er den samme for kvinne og menn. Gjennomtrekket må karakteriseres som litt høyt.

2.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede

Tabell 2.2 viser på øverste linje hvordan de bofaste, tilbakeflytterne og tilflytterne fordeler seg i Halden, status tatt for kullene født 1966-70 da de var midt i 30-årene. Tilflytterne er i mindretall (29 og 41 prosent for menn og kvinner henholdsvis). Andelen tilflyttere er under det normale. Kvinnene er sterkere representert blant tilflytterne enn menn, men forskjellen i Halden er større enn den vi som regel ser. Kolonnen for fraflyttede er tatt med for å kunne sammenligne utdanning, sysselsettingsnivå og næringsfordeling for disse med de som bodde i kommunen da de var midt i 30-årene.

Videre viser tabellen hvordan befolkningen i 35-årsalderen totalt, og i flyttegruppene hver for seg, er fordelt på utdanningsnivå, i hvor stor grad de er sysselsatte, i hvilken grad de jobber i Halden eller pendler, og hvordan de er fordelt på næring. Pendling for de fraflyttede er ikke aktuelt å ta med.

Utdanningsnivå

Tabell 2.2 viser at av mennene i aldersgruppen 33-37 år har 7 prosent embetseksamen, 22 prosent lavere grads høyskoleutdanning, 30 prosent har videregående utdanning, 31 prosent har kort videregående skole (mye yrkesskole), mens 10 prosent kun hadde grunnskole ved periodens utløp. Tilsvarende tall for kvinner er 4 prosent med høyeste utdanning, 28 prosent med lavere grads utdanning, 24 prosent har videregående, 33 prosent har kort videregående, mens 11 prosent har kun grunnskole. Det er altså flere kvinner enn menn med utdanning utover videregående, mens det er flere menn med 12-årig videregående skole. For begge kjønn er de bofaste sterkest representert i gruppen som har videregående skole som høyeste utdanningsnivå. Det er nesten like mange tilflyttere som fraflyttede på høyeste utdanningstrinn. Både blant tilflytterne og de fraflyttede er det flere med kun grunnskole enn i lokalbefolkningen. For menn er det på nest høyeste trinn ingen forskjell mellom tilbakeflytterne og de som blir borte for godt, og det er flere på dette nivået enn blant tilflytterne. Det siste gjelder også for kvinner, men det er flere fraflyttede med slik utdanning enn blant de kvinnelige tilbakeflytterne.

Sysselsetting og pendling

I Halden er 80 prosent av mennene og 66 prosent av kvinnene sysselsatt. De som har flyttet ut, er i litt mindre grad i arbeid, men i forhold til tilflytterne i Halden er flere av dem i jobb. Både menn og kvinner følger et vanlig mønster ved de bofaste i størst grad er i jobb, deretter tilbakeflytterne, mens tilflytterne i minst grad jobber. Tilbakeflytterne atskiller seg lite fra de som har flyttet for godt. Det er lite pendling, av de sysselsatte har 74 prosent av mennene og 76 prosent av kvinnene sitt arbeidssted i Halden. Henholdsvis 14 og 15 prosent pendler til en annen kommune i fylket, mens 8 prosent av mennene og 6 prosent av kvinnene pendler til Oslo/ Akershus. Kun 4 prosent menn og 3 prosent kvinner pendler til andre steder. De bofaste jobber i større grad i Halden enn tilbakeflytterne.

Tabell 2.2 *Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Halden.*

0101 Halden	MENN					KVINNER				
	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA
HOVEDFORDELING	100	51	20	29	-	100	42	17	41	-
Utdanning	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Grunnskole	10	8	6	17	19	11	8	8	15	22
Videregående utdanning, kort	31	32	33	28	14	33	38	29	29	15
Videregående utdanning, lang	30	39	23	17	19	24	29	25	19	15
Høyere utdanning kort	22	18	31	24	32	28	24	35	30	41
Høyere utdanning, lang	7	3	6	14	16	4	2	3	6	7
Sysselsatte	80	87	78	68	75	66	78	64	56	64
I jobb	100	100	100	100	-	100	100	100	100	-
I kommunen	74	85	61	58	-	76	87	71	63	-
I fylket	14	12	20	16	-	15	11	13	20	-
I Oslo/ Akershus	8	3	15	15	-	6	2	11	11	-
Andre steder	4	0	4	11	-	3	0	4	6	-
I jobb etter næring	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Primær	2	3	1	0	2	0	0	0	0	1
Industri	31	35	29	21	15	17	17	17	15	10
Varehandel	12	11	10	15	16	14	14	15	15	10
Annen privat tjenesteyting	25	22	23	33	28	21	22	22	20	23
Undervisning/ helse	11	9	15	12	18	40	39	38	41	40
Offentlig administrasjon	6	5	8	9	11	6	6	7	6	8
Annet	13	15	12	10	10	2	2	1	3	7

Tilflytterne pendler mest. Dette er det vanlige mønsteret. Tilbakeflyttede menn pendler mye innad i fylket, blant kvinnene er det like mye pendling til hovedstaden blant tilbakeflyttere som blant tilflyttere. I Halden jobber kvinner og menn nesten i samme grad i hjembyen, dette er uvanlig. Det vanlige er at menn i pendler mest. Antakelig må det ses i lys av at pendlingen totalt er nokså lav.

Hovednæringer

Størst andel av mennene jobber i industrien, 31 prosent, mens 25 prosent arbeider innenfor privat tjenesteyting og 12 prosent i varehandel. I offentlig sektor finner vi 11 prosent av mennene innen undervisning og helse, og 6 prosent innen administrasjon.

Blant kvinnene jobber klart flest innen undervisning og helse, hele 40 prosent, og 21 prosent finner vi i privat tjenesteyting, pluss 14 prosent innen varehandel. Industrien sysselsetter 17 prosent av kvinnene. Som for menn er det kun 6 prosent som jobber i offentlig administrasjon. Primærnæringene sysselsetter svært få. Mennene følger i stor grad et hovedmønster som går ut på at de bofaste i størst grad er sysselsatt i primærnæringer og industri, mens tilflytterne i størst grad arbeider med tjenesteyting, spesielt i privat sektor. Tilbakeflytterne finner vi noe oftere i offentlig sektor, så også blant menn i Halden. I varehandel er det mindre forskjeller mellom gruppene enn i næringer flest. Blant kvinnene i Halden markerer de ulike flyttegruppene seg ved at det omtrent ikke er forskjeller i de ulike næringene. Dette kan tolkes som at lokalbefolkningen og tilflytterne er godt tilpasset hverandre i byen. – De fraflyttede jobber i mindre grad i industrien enn de som bor i byen, kvinner også i mindre grad i varehandel. Menn som har flyttet jobber i større grad i offentlig sektor, kvinnene noe mer i privat sektor og i øvrige næringer generelt.

2.3 Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper

Et spørsmål som lett melder seg når man studerer tabell 2.2, er om disse prosentene er høye eller lave, sammenlignet med tilsvarende fordelinger på landsnivå. For noen av kategoriene kan man for befolkningen som helhet (kvinner og menn) sjekke dette ved hjelp av **indekser** i tabell 2.3 Disse er konstruert slik at innslaget i landsbefolkningen for de fem årskullene er satt lik 100. Tall for Halden som viser over 100 angir dermed en overrepresentasjon, mens tall under 100 angir underrepresentasjon. De to første kolonnene viser tall for Halden, lenger til høyre vises tall for andre byområder på Østlandet slik som i Tabell 2.1.

Tabell 2.3 *Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Halden og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.*

0101 HALDEN			MENN						KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo
INDEKSER														
Kort høy utdann	86	90	134	108	142	92	96	107	125	101	136	84	100	102
Lang høy utdann	74	52	237	117	247	66	55	76	274	116	254	59	59	50
Jobb i hjemby	128	119	132	36	53	48	96	94	137	44	53	51	95	96
Jobber ikke	115	103	133	83	104	74	96	109	92	97	96	83	92	105
Arbeidsløshet	122	112	92	33	54	58	84	106	80	81	37	70	94	109
Primærnæring	61	15	7	41	24	43	122	49	15	25	38	60	125	71
Industri	142	165	40	52	44	65	119	107	78	75	75	79	110	109
Varehandel	70	95	94	158	120	164	105	118	88	121	99	138	99	115
Ann. Priv.tj.	96	87	158	137	171	131	84	86	141	127	148	138	93	98
Undervisn/helse	108	105	108	96	99	60	113	98	78	84	81	83	117	98
Ann. Off tj. Yt	87	78	129	113	108	144	100	95	155	123	110	122	76	70

Innslaget av personer med høy utdanning er på begge trinn lavere enn på landsbasis, lavest er innslaget av kvinner med høyeste utdanning. Her finner vi bare en kvinne med høyeste utdanning i befolkningen, der vi i landet ellers finner to (indeks = 52 gir halv

representasjon). Halden har flere i arbeid enn på landsbasis, spesielt blant menn. Innslaget av de som arbeider i Halden er høyere enn i kommuner flest. De arbeidsløse er klart overrepresentert, spesielt for menn. Industrien er ikke uventet den helt dominerende næringen, av de andre sektorene er det kun undervisning- og helse som sysselsetter noen flere enn på landsbasis.

2.4 Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet

Av interesse, hvis man vil tolke indikatorer i retning av attraktivitet, kan være å se på hvordan tilflytterne skiller seg fra lokalbefolkningen (de bofaste og tilbakeflytterne sammen). Som antydning er det ofte et sosialt sunnhetstegn at det ikke er for store forskjeller mellom disse gruppene på de ulike arenaene i samfunnslivet.

Samfunnsutviklingen skaper imidlertid en del forskjeller som vi bør tolke som helt normale. Avvik under slike normaler kan vi på noen områder tolke som tegn på at befolkningens tilpasninger har funnet sted under gode lokale betingelser, og kanskje karakterisere det som utslag av attraktivitet.

Tabell 2.4 gir indikatorer på fire områder – forskjell i andel lokalbosatte og tilflyttere, forskjell i andel med høy utdanning, forskjell i andel sysselsatte, og forskjell i andel som har arbeid i hjembyen. I denne tabellen er opplysningene for innvandrerne ikke tatt med. Årsaken er at det er såpass mye *uoppdelt* blant innvandrere at dette vil påvirke tallene for tilflyttergruppen for mye. Innvandrerne er imidlertid inkludert i hovedfordelingene foran i tabell .

Ved nok en gang å se på tallene for de andre byregionene som vi sammenligner med, kan vi få et bilde av hvorvidt de ulike skjevhetene i Halden er store eller små.

Tabell 2.4 *Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Halden, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.*

0101 HALDEN			MENN						KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo
FORSKJELL 1)														
Lokale/tilflyttere														
Nivå	+42	+18	-44	-16	-20	-16	+44	+22	-46	-28	-34	-24	+30	+16
- lokalbefolkn	71	59	28	42	40	42	72	61	27	36	33	38	65	58
- tilflyttere	29	41	72	58	60	58	28	39	73	64	67	62	35	42
Høyeste utd	-13	-7	-14	-14	-12	-9	-15	-7	-11	-12	-5	-7	-11	-6
- lokalbefolkn	25	29	38	30	49	24	26	31	44	33	55	27	33	34
- tilflyttere	38	36	52	44	61	33	41	38	55	45	60	34	44	40
Sysselsatte	+15	+17	+6	+7	+6	+5	+9	+6	+6	+5	+5	+5	+8	+9
- lokalbefolkn	87	75	79	90	85	89	86	83	72	75	74	78	76	73
- tilflyttere	72	58	73	83	79	84	77	77	66	70	69	73	68	64
Jobb i hjemby	+27	+26	+14	+14	+13	+14	+20	+21	+10	+10	+9	+15	+14	+17
- lokalbefolkn	66	61	67	25	32	30	50	51	63	26	30	31	47	49
- tilflyttere	39	35	53	11	19	16	30	30	53	16	21	16	33	32

1. Forskjell i prosentandel i hver gruppe ved utgangen av fasen 15-35

Nivå

Først vises nok en gang størrelsesforholdet mellom gruppene. På den uthevede linjene i tabellens øvre bolk angis hvor mye større andel lokalbefolkningen utgjør enn tilflytterne (som står på de to linjene under). Lokalbefolkningen er i stort flertall for menn (forskjell på 42 prosentpoeng), som er på nivå med Mjøsbyene. Mindre er overvekten for kvinner (18 prosentpoeng), det er ikke vesensforskjellig fra situasjonen i Vestfold-byene. Ulikheten mellom kjønn er svært stor, og kan antyde at det finnes eller kan ligge en kime til noen kulturelle motsetninger i befolkningen. Både i Mjøsbyene og i Vestfoldbyene er kjønnsforskjellene mindre. Nokså høyt gjennomtrekk i forhold til hvor mange som blir boende, drar litt i samme retning.

Høyeste utdanning

Den neste bolken i Tabell 2.4 viser forskjeller i utdanning, representert ved de to høyeste utdanningsnivåene sammenslått. Utdanningsnivået blant tilflytterne er vanligvis høyere enn i lokalbefolkningen, så også i Halden (hhv. 38% og 25% for menn, og 36% og 29% for kvinner). Disse forskjellene (henholdsvis 13 og 7 prosentpoeng på uthevet linje) avviker ikke så mye fra andre byområder. Forskjellen for kvinner så liten at den kan tolkes som et stabiliserende moment. Foran tolket vi den svært jevne rekrutteringen av kvinner i de ulike flyttegruppene til hver av næringene på samme måte.

Sysselsetting

Den tredje bolken i Tabell 2.4 viser forskjeller i sysselsetting. Lokalbefolkningen (bofaste og tilbakeflyttere) er omtrent alle steder i størst grad i jobb, det gjelder både menn og kvinner. Fortegnene er derfor som regel positive på den uthevede linjen. Disse forskjellene er imidlertid langt større i Halden (15 og 17 prosentpoeng) enn i byer flest. Noe tyder på at ikke tilflytterne "slipper til" i den grad som er vanlig. Dette kommer altså i kombinasjon med at de også er i noe sterkere mindretall enn det som vanlig mange steder.

Jobb i hjemby

Den siste bolken i Tabell 2.4 viser hvor stor andel av menn og kvinner som jobber i hjembyen (som altså ikke pendler). I alle byene har lokalbefolkningen i større grad jobb i hjembyen, igjen er fortegnene positive. En generell forklaring består i at mange av de bofaste ikke har flyttet fordi de har overtatt næringsvirksomhet på hjemstedet. Dermed blir pendling uaktuelt. Mye lokal eiendomsmakt kan skape sosial usunnhet, men dette er som regel et mye større problem på landsbygda enn i byene. I Halden har henholdsvis 66 og 61 % av lokale menn og kvinner sin arbeidsplass i kommunen, mens det bare gjelder 39 og 35% av tilflytterne. (Merk: Tallene i tabell 2.2 angir slike prosenter i forhold til de sysselsatte, her ser vi på andelen i forhold til alle de bosatte, for å få fram helheten) Forskjellene på 27 og 26 prosentpoeng viser at også på dette punkt er forskjellene i Halden større enn i de andre byene. Avvikene er relativt sett sterkest for kvinner, da pendlingsforskjellen mellom de lokale og tilflytterne vanligvis er mindre for kvinner enn for menn.

2.5 I hvilken grad tiltrekker Halden seg folk fra Oslo?

Det siste kjennetegn på attraktivitet kan være i hvilken grad en by klarer å rekruttere folk fra landsdelssenteret eller hovedstadsområdet. Det er oftest vanskeligst å få folk til å flytte mot strømmen. For å få et inntrykk av i hvilken grad byen rekrutterer Oslo-folk bruker vi en såkalt Oslo-indeks, som er et mål for tiltrekningskraft. Vi kan også kalle den

en "flyttemagnet". Indeksen vil være 100 hvis Oslo-ungdom som har flyttet fra hovedstaden, har bosatt seg i Halden i en grad som svarer til Haldens andel av landets folketall for de fem årskullene. Vi refererer da til bosettingsmønsteret for kullene på 15-årstrinnet, altså før flytting. Tall for Halden og de andre byområdene er vist i Tabell 2.5.

Tabellen viser at Halden tiltrekker seg ungdom fra Oslo med omtrent halv styrke, sett i forhold til befolkningsstørrelsen i Halden (indekser på 51 og 48). Byen har nesten samme drag på jenter som på gutter, men sammenligner vi med de andre byområdene i tabellen, er nok "jente-draget" relativt sett svakere. Flere jenter enn gutter fra Oslo bosetter seg i andre regioner på Østlandet i forbindelse med familieetablering. Gutte-tiltrekningen er et lite hakk bedre enn for Mjøsbyene, og ikke så veldig langt unna nivået for Vestfold-byene, men begge disse byområdene trekker en god del flere jenter. Det er naturlig at regioner som Follo, Asker/Bærum og Gardermoregionen i langt større grad enn Halden klarer å tiltrekke seg unge voksne fra Oslo. Til disse regionene kommer det 4-5 ganger så mange som folketallet skulle tilsi. Dette er naturligvis ikke overraskende, Oslo-omlandet er det mest vanlige flyttemålet. Avstand betyr mye for hvor sterk magnetvirkningen blir, og Halden ligger nok i en avstand fra Oslo som gjør at de neppe kan komme opp i "pari". Hvilket mål byen skal kunne sette seg i form av en slik indeks er vanskelig å si. Ved å studere utviklingen for tidligere årskull, og følge med på utviklingen framover, og sammenligne med tilsvarende "magnetkrefter" mot andre områder er det mulig å gjøre noen vurderinger.

Tabell 2.5 *Oslo-magneten. Tiltrekningen Halden har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Halden. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene.*

0101 HALDEN			MENN						KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo
Oslo-magnet	51	48	-	530	382	483	47	58	-	531	454	464	63	79

2.6 Hvor fra og hvor til?

Her presenteres hvor tilflytterne bodde som 15-åringer, hvor de fraflyttede bodde i 2003 da de var i alder 33-37 år, og hvordan flytting gjennom aldersfasen ga vekst og tap i forhold til de ulike regionene. Tallene på linjen "I ALT" er de samme som framgår av hovedoversikten i Tabell 2.1. For ordens skyld er kullstørrelsen her tatt med, den er basis både i Tabell 2.1 og her.

Tabell 2.6 *Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Halden.*

MENN Kullstørrelse: 1071	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	27	32	- 5
Sarpsborg	2	3	-1
Fredrikstad	2	2	0
Aremark/Rakkestad/Hvaler	2	2	0
Østfold ellers	2	2	0
Oslo	1	7	-6
Follo	1	1	0
Oslo-regionen ellers	1	4	-3
Østlandet ellers	3	2	+1
Landet utenom Østlandet	6	4	+2
Utlandet	7	5	+2

KVINNER Kullstørrelse: 934	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	43	37	+6
Sarpsborg	5	4	+1
Fredrikstad	3	3	0
Aremark/Rakkestad/Hvaler	3	3	0
Østfold ellers	3	2	+1
Oslo	2	7	-5
Follo	1	1	0
Oslo-regionen ellers	3	5	-2
Østlandet ellers	3	2	+1
Landet utenom Østlandet	10	3	+7
Utlandet	10	7	+3

3 Sarpsborg

3.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år

Tabell 3.1 *Hovedtall: Flyttehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Sarpsborg og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.*

0105 SARPSBORG	MENN								KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
Bofaste	50	38	45	33	28	35	50	46	40	28	25	28	43	40
Tilbakeflyttere	19	22	16	16	19	19	17	19	15	19	20	22	20	23
Fraflyttede	31	40	39	51	53	46	33	35	45	53	55	50	37	37
ALLE	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tilflyttere	34	39	157	68	70	76	26	41	149	83	94	83	35	45
Videreflyttere	40	43	167	89	114	94	39	47	221	101	152	100	47	52
Tap/gevinst	+3	-1	118	+17	+17	+30	-7	+6	104	+30	+39	+33	-2	+8

Tabell 3.1 viser noen hovedtall for menn og kvinner. De bofaste, tilbakeflytterne og de fraflyttede utgjør til sammen de som vokste opp i Sarpsborg, og var født 1966-70. Tilflyttere og videreflyttere utgjør de som i løpet av fasen har meldt flytting til Sarpsborg, og altså fordelt på om de er blitt boende eller har flyttet videre. Nederst vises tall for tap/gevinst i kullstørrelse gjennom prosessen fra barn til voksen. Tall for de andre byområdene gjør det mulig å se hvordan Sarpsborg innplasserer seg i et Østlandsbilde.

Menn: Av 100 gutter har 50 vært bofaste i byen, 19 har vært ute og flyttet tilbake, mens 31 har flyttet fra Sarpsborg "for godt". Dette betyr altså at drøyt to av tre gutter vokst opp i byen etablerte seg i Sarpsborg. De 31 som flyttet ble "erstattet" av 34 tilflyttere utenfra, som har blitt boende. Dermed fikk byen en liten gevinst for menn på 3% i løpet av 20-årsfasen "fra barn til voksen". I tillegg til de 34 som kom inn og ble boende, var det 40 andre menn som flyttet inn i løpet av de 20 årene, men disse flyttet videre. Til sammen meldte altså 74 menn (34+40) innflytting til Sarpsborg, men over halvparten var altså bare innom "på besøk". I omfang utgjorde de 74 som alt i alt meldte en innflytting tre firedeler av guttekullene, det vil si målt i forhold til antall gutter fra disse kullene som vokste opp i Sarpsborg.

Kvinner: Av 100 jenter har 38 vært bofaste i Sarpsborg hele denne tiden, 22 har vært ute og flyttet tilbake, mens 40 - altså flere enn blant guttene, flyttet bort "for godt". Forskjellen i fraflyttingen mellom gutter og jenter er normal. De 40 jentene som flyttet, ble erstattet av 39 tilflyttere utenfra, dermed fikk byen et lite tap på en prosent i grunnlaget for etablering av neste generasjon. Sarpsborg har altså holdt omtrent balanse i

befolkningen i generasjonsperspektiv. Både tilflytting og videreflytting gjøres i litt større grad av kvinner enn av menn, det var 43 andre jenter som var innom "på besøk". Til sammen meldte 82 (39+42) kvinner flytting til Sarpsborg i løpet av fasen, og nær halvparten ble boende. Tall for de andre byområdene viser til sammenligning at Sarpsborg i stor grad har greid å holde på en stor del av sine nyinnflyttere.

3.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede

Tabell 3.2 viser på øverste linje hvordan de bofaste, tilbakeflytterne og tilflytterne fordeler seg i Sarpsborg, status tatt for kullene født 1966-70 da de var midt i 30-årene. Tilflytterne er i mindretall (33 og 39 prosent for menn og kvinner henholdsvis). Andelen tilflyttere er lavere enn det normale. Det er som normalt flere kvinner enn menn blant tilflytterne, men forskjellen er litt mindre enn på landsbasis. Kolonnen for fraflyttede er tatt med for å kunne sammenligne utdanning, sysselsettingsnivå og næringsfordeling for disse med de som bodde i kommunen da de var midt i 30-årene.

Tabellen viser hvordan befolkningen i 35-årsalderen totalt, og i flyttegruppene hver for seg, er fordelt på utdanningsnivå, i hvor stor grad de er sysselsatte, i hvilken grad de jobber i Sarpsborg eller pendler, og hvordan de er fordelt på næring. Pendling for de fraflyttede er ikke aktuelt å ta med, siden de bor utenfor byen ved slutten av fasen.

Utdanningsnivå

Tabell 3.2 viser at av mennene i aldersgruppen 33-37 år har 5 prosent embetseksamen, 20 prosent lavere grads høyskoleutdanning, 36 prosent har videregående utdanning, 26 prosent har kort videregående skole (mye yrkesskole), mens 13 prosent kun hadde grunnskole. Blant kvinnene har 3 prosent høyeste utdanning, 28 prosent har lavere grad av høy utdanning, 26 prosent har 12-årig videregående skole, 29 prosent har kort videregående, mens 14 prosent kun har grunnskole. Det er altså flere kvinner enn menn med utdanning utover videregående, forskjellen er stor på nest høyeste nivå. Det er langt flere menn enn kvinner med 12-årig videregående skole. Det er i denne gruppen de bofaste er sterkest representert. Tilbakeflytterne har mest utdanning av de som bor i Sarpsborg, men de har langt mindre utdanning enn de som har flyttet ut. Spesielt er det stor forskjell på det høyeste trinnet. Det er spesielt mange tilflyttere med kun grunnskole i Sarpsborg. Minst forskjell mellom lokalbefolkningen og tilflytterne er det i gruppen med kort videregående skole (dette er i hovedsak yrkesopplæring). Dette er et uvanlig trekk, vanligvis finner vi flere tilflyttere til byer av denne type på dette utdanningstrinnet.

Sysselsetting og pendling

I Sarpsborg er 81 prosent av mennene og 67 prosent av kvinnene sysselsatt. Menn som har flyttet er i jobb i samme grad, kvinner litt mer. Både menn og kvinner følger et vanlig mønster ved de bofaste i størst grad er i jobb, deretter tilbakeflytterne, mens tilflytterne i minst grad jobber. Tilbakeflytterne jobber litt mindre enn de som har flyttet for godt. Det er litt mindre pendling enn i kommuner flest, av de sysselsatte har 58 prosent av mennene og 62 prosent av kvinnene sitt arbeidssted i Sarpsborg. Vanligvis er kjønnsforskjellen større. Henholdsvis 28 og 26 prosent pendler til en annen kommune i fylket (mest Fredrikstad), mens 9 prosent av mennene og 8 prosent av kvinnene pendler til Oslo/Akershus. Kun 5 prosent menn og 4 prosent kvinner pendler til andre steder. De bofaste jobber i større grad i Sarpsborg enn tilbakeflytterne, som igjen pendler mindre enn tilflytterne. Dette er et vanlig mønster, som vi også ser med hensyn til hvor de ulike

gruppene pendler. Skal vi peke på noe som avviker litt fra hovedmønsteret, kan det være de tilbakeflyttede kvinnene som pendler til Oslo/Akershus i samme grad som tilbakeflyttede menn (11 prosent av de sysselsatte).

Tabell 3.2 *Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Sarpsborg.*

0105 Sarpsborg	MENN					KVINNER				
	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA
HOVEDFORDELING	100	49	18	33	-	100	39	22	39	-
Utdanning	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Grunnskole	13	11	10	17	13	14	11	10	20	13
Videregående utdanning, kort	26	28	26	25	16	29	32	28	28	18
Videregående utdanning, lang	36	44	29	28	24	26	31	23	23	23
Høyere utdanning kort	20	15	27	23	31	28	25	36	26	36
Høyere utdanning, lang	5	2	8	7	16	3	1	3	3	10
Sysselsatte	81	87	77	73	81	67	76	68	59	70
I jobb	100	100	100	100	-	100	100	100	100	-
I kommunen	58	72	52	38	-	62	76	55	48	-
I fylket	28	21	32	38	-	26	21	29	32	-
I Oslo/ Akershus	9	6	11	15	-	8	2	11	12	-
Andre steder	5	1	5	9	-	4	1	5	8	-
I jobb etter næring	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Primær	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1
Industri	35	39	30	29	19	14	13	11	16	10
Varehandel	17	16	15	19	13	19	21	16	18	10
Annen privat tjenesteyting	18	16	23	20	32	20	18	22	21	23
Undervisning/ helse	8	5	11	11	12	38	40	42	34	41
Offentlig administrasjon	5	4	7	7	10	4	3	5	5	8
Annet	16	19	14	13	13	4	4	4	5	7

Hovednæringer

Svært mange menn jobber i industri, 35 prosent, mens det få i offentlig sektor. For øvrig fordeler seg nokså jevnt mellom privat tjenesteyting, varehandel og ”annet”, som blant annet inkluderer transport og bygg/anlegg. Blant kvinnene jobber klart flest innen undervisning og helse, hele 38 prosent, og 20 prosent finner vi i privat tjenesteyting, pluss hele 19 prosent innen varehandel. Industrien sysselsetter 14 prosent av kvinnene. Som for

menn er det kun 4 prosent som jobber i offentlig administrasjon. Primærnæringene sysselsetter svært få. Menn følger i stor grad hovedmønsteret ved at de bofaste i størst grad er sysselsatt i industrien og de uspesifiserte næringene, mens tilbakeflytterne og tilflytterne i større grad arbeider med tjenesteyting, spesielt i privat sektor. Tilbakeflyttere finner vi oftere i offentlig sektor, men i Sarpsborg er det ingen forskjell for menn mellom tilbakeflytterne og tilflytterne. I varehandel er det som vanlig mindre forskjeller mellom gruppene enn i næringer flest. Blant kvinnene i Sarpsborg er forskjellene mellom flyttegruppene også nokså typiske, blant annet ved at tilbakeflytterne i størst grad er i offentlig sektor (skole og helse), og i minst grad i industri og varehandel. Litt uvanlig er det at tilflyttede kvinner i større grad jobber i industrien enn lokalbefolkningen. Kvinner utgjør mye av kontorpersonellet, her rekrutteres altså en god del tilflyttere. – Hovedforskjellen på de fraflyttede og de andre gruppene, er at de i langt mindre grad jobber i industri og varehandel, og langt mer i de tjenesteytende sektorene. Størst forskjell er det for menn i privat tjenesteyting. Vi kan også merke oss at det for begge kjønn er dobbelt så mange av de utflyttede som er sysselsatt med offentlig administrasjon enn det er i Sarpsborg.

3.3 Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper

Et spørsmål som kan melde seg når man studerer tabell 2, er om disse prosentene er høye eller lave, sammenlignet med tilsvarende fordelinger på landsnivå. For noen av kategoriene kan man for befolkningen som helhet (kvinner og menn) sjekke dette ved hjelp av **indekser** i Tabell 3.3. Disse er konstruert slik at innslaget i landsbefolkningen for de fem årskullene er satt lik 100. Tall for Sarpsborg som viser over 100 angir dermed en overrepresentasjon, mens tall under 100 angir underrepresentasjon. De to første kolonnene viser tall for Sarpsborg, lenger til høyre vises tall for andre byområder på Østlandet slik som i Tabell 3.1.

Tabell 3.3 *Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Sarpsborg og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.*

0105 SARPSBORG			MENN						KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
INDEKSER														
Kort høy utdann	77	86	134	108	142	92	96	107	125	101	136	84	100	102
Lang høy utdann	55	40	237	117	247	66	55	76	274	116	254	59	59	50
Jobb i hjemby	104	98	132	36	53	48	96	94	137	44	53	51	95	96
Jobber ikke	99	98	133	83	104	74	96	109	92	97	96	83	92	105
Arbeidsløshet	103	136	92	33	54	58	84	106	80	81	37	70	94	109
Primærnæring	24	50	7	41	24	43	122	49	15	25	38	60	125	71
Industri	161	143	40	52	44	65	119	107	78	75	75	79	110	109
Varehandel	101	129	94	158	120	164	105	118	88	121	99	138	99	115
Ann. Priv.tj.	74	81	158	137	171	131	84	86	141	127	148	138	93	98
Undervisn/helse	87	104	108	96	99	60	113	98	78	84	81	83	117	98
Ann. off tj. yt.	77	48	129	113	108	144	100	95	155	123	110	122	76	70

Innslaget av personer med høy utdanning er på begge trinn lavere enn på landsbasis, lavest er innslaget av kvinner med høyeste utdanning. Her finner vi mindre enn en kvinne med høyeste utdanning i befolkningen, der vi i landet finner to (indeks = 40 gir under halv representasjon). Sysselsettingen i Sarpsborg er omtrent som på landsbasis, men arbeidsløsheten er høy for kvinner. Innslaget av de som arbeider i Sarpsborg er omtrent som i kommuner flest, noe høyere for menn, litt lavere for kvinner (jf mindre pendlingsforskjell enn vanlig mellom kjønn, som nevnt foran). Industrien er ikke uventet den helt dominerende næringen, av de andre sektorene er det kun varehandel som i tillegg peker seg ut, med høyt innslag av kvinner.

3.4 Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet

Av interesse, hvis man vil tolke indikatorer i retning av attraktivitet, kan være å se på hvordan tilflytterne skiller seg fra lokalbefolkningen (de bofaste og tilbakeflytterne sammen). Som antydning er det ofte et sosialt sunnhetstegn at det ikke er for store forskjeller mellom disse gruppene på de ulike arenaene i samfunnslivet. Samfunnsutviklingen skaper imidlertid en del forskjeller som vi bør tolke som helt normale. Avvik under slike normaler kan vi på noen områder tolke som tegn på at befolkningens tilpasninger har funnet sted under gode lokale betingelser, og kanskje karakterisere det som utslag av attraktivitet.

Tabell 3.4 gir indikatorer på fire områder – forskjell i andel lokalbosatte og tilflyttere, forskjell i andel med høy utdanning, forskjell i andel sysselsatte, og forskjell i andel som har arbeid i hjembyen. I denne tabellen er opplysningene for innvandrerne ikke tatt med. Årsaken er at det er såpass mye *uoppsett* blant innvandrere at dette vil påvirke tallene for tilflyttergruppen for mye. Innvandrerne er imidlertid inkludert i hovedfordelingene foran i Tabell 3.2.

Ved nok en gang å se på tallene for de andre byregionene som vi sammenligner med, kan vi få et bilde av hvorvidt de ulike skjevhetene i Sarpsborg er store eller små.

Nivå

Først vises nok en gang størrelsesforholdet mellom gruppene. På den uthevede linjene i tabellens øvre bolk angis hvor mye større andel lokalbefolkningen utgjør enn tilflytterne (forskjellen mellom de to linjene under). Lokalbefolkningen er i nokså stort flertall, spesielt for menn (forskjell på 33 prosentpoeng for menn og 22 for kvinner). Forskjellen er mindre enn i Mjøsbyene, men større enn i Vestfoldbyene. Kjønnforskjellen er imidlertid nokså normal. Lokalbefolkningen har neppe så stor dominans at Sarpsborg kan beskrives som en "heimfærby", men det er en liten tendens, tatt i betraktning at bofastheten er svært høy, og tilflyttingen og kanskje spesielt videreflyttingen lav.

Høyeste utdanning

Den neste bolken i Tabell 3.4 viser forskjeller i utdanning, representert ved de to høyeste utdanningsnivåene sammenslått. Utdanningsnivået blant tilflytterne er vanligvis høyere enn i lokalbefolkningen, men slik er det ikke helt i Sarpsborg. Forskjellen er liten for menn og for kvinner tilnærmet jevnt (hhv. 30% og 22% for menn, og 29% og 31% for kvinner). Disse forskjellene (henholdsvis -8 og +2 prosentpoeng på uthevet linje) er små sammenlignet med de andre byområdene, og kan tolkes som et sosialt sunnhetstegn. Hvis vi i bolken over antydning et lite sosialt minus, blir det rettet opp her. Da har vi ikke nevnt at tilflytterne til Sarpsborg har mindre utdanning enn tilflyttere flest. Poenget vårt her er at

dette ikke bør tolkes negativt, sosialt sett, så lenge tilflytterne matcher utdanningssammensetningen i lokalbefolkningen.

Tabell 3.4 *Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Sarpsborg, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.*

0105 SARPSBORG		MENN							KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo
FORSKJELL 1)														
Lokale/tilflyttere														
Nivå	+33	+22	-44	-16	-20	-16	+44	+22	-46	-28	-34	-24	+30	+16
- lokalbefolkn	66	61	28	42	40	42	72	61	27	36	33	38	65	58
- tilflyttere	34	39	72	58	60	58	28	39	73	64	67	62	35	42
Høyeste utd	-8	+2	-14	-14	-12	-9	-15	-7	-11	-12	-5	-7	-11	-6
- lokalbefolkn	22	31	38	30	49	24	26	31	44	33	55	27	33	34
- tilflyttere	30	29	52	44	61	33	41	38	55	45	60	34	44	40
Sysselsatte	+11	+12	+6	+7	+6	+5	+9	+6	+6	+5	+5	+5	+8	+9
- lokalbefolkn	87	75	79	90	85	89	86	83	72	75	74	78	76	73
- tilflyttere	76	63	73	83	79	84	77	77	66	70	69	73	68	64
Jobb i hjemby	+28	+22	+14	+14	+13	+14	+20	+21	+10	+10	+9	+15	+14	+17
- lokalbefolkn	56	50	67	25	32	30	50	51	63	26	30	31	47	49
- tilflyttere	28	28	53	11	19	16	30	30	53	16	21	16	33	32

1) Forskjell i prosentandel i hver gruppe ved utgangen av fasen 15-35

Sysselsetting

Den tredje bolken i Tabell 3.4 viser forskjeller i sysselsetting. Lokalbefolkningen (bofaste og tilbakeflyttere) er vanligvis i størst grad i jobb, det gjelder både menn og kvinner. Fortegnene er derfor som regel positive på den uthevede linjen. Forskjellene er noe større i Sarpsborg (11 og 12 prosentpoeng) enn i byer flest. Et svakt minus på dette punkt, men det kan henge sammen med at tilflytternes vanligvis bedre utdanningsnivå, som altså tilflytterne i Sarpsborg delvis mangler, kommer dem til hjelp i konkurransen med lokalbefolkningen om jobbene. Det er altså muligens en sammenheng mellom denne og den forrige indikatoren. Det er også en sammenheng mellom denne og den første indikatoren, altså rett og slett størrelsesforholdet mellom de to gruppene som konkurrerer. Her ser det ut til at jo større lokalbefolkningens andel er, jo større forskjeller blir det mellom gruppene i sysselsetting. Dette stemmer også for Sarpsborg.

Jobb i hjemby

Den siste bolken i Tabell 3.4 viser hvor stor andel av menn og kvinner som jobber i hjembyen (altså ikke pendler). I alle byene har lokalbefolkningen i større grad jobb i hjembyen, igjen er fortegnene positive. En generell forklaring består i at mange av de bofaste ikke har flyttet fordi de har overtatt næringsvirksomhet på hjemstedet. Dermed blir pendling uaktuelt. Mye lokal eiendomsmakt kan skape sosial usunnhet, men dette er som regel et mye større problem på landsbygda enn i byene. I Sarpsborg har henholdsvis 56 og 50 % av lokale menn og kvinner sin arbeidsplass i kommunen, mens det for begge kjønn bare gjelder 28 % av tilflytterne. (Merk: I Tabell 3.2 angis tilsvarende prosenter i forhold til de sysselsatte, her ser vi på andelen i forhold til alle de bosatte, for å få fram helheten) Forskjellene på 28 og 22 prosentpoeng viser også her større forskjeller i

Sarpsborg større enn i de andre byene på Østlandet. Det kan diskuteres om det er sosialt usunt at tilflytterne pendler uforholdsmessig mye. I en situasjon hvor de i forhold til lokalbefolkningen også er uforholdsmessig lavt sysselsatt, kan det kanskje tolkes slik. Hvis tilflytterne i større grad var i arbeid (relativt til normalen), kunne det tolkes sosialt positivt at flere pendlet.

3.5 I hvilken grad tiltrekker Sarpsborg seg folk fra Oslo?

Det siste kjennetegn på attraktivitet kan være i hvilken grad en by klarer å rekruttere folk fra landsdelssenteret eller hovedstadsområdet. Det er oftest vanskeligst å få folk til å flytte mot strømmen. For å få et inntrykk av i hvilken grad byen rekrutterer Oslo-folk bruker vi en såkalt Oslo-indeks, som er et mål for tiltrekningskraft. Vi kan også kalle den en "flyttemagnet". Indeksen vil være 100 hvis Oslo-ungdom som har flyttet fra hovedstaden, har bosatt seg i Sarpsborg i en grad som svarer til Sarpsborgs andel av landets folketall for de fem årskullene. Vi refererer da til bosettingsmønsteret for kullene på 15-årstrinnet, altså før flytting. Tall for Sarpsborg og de andre byområdene er vist i Tabell 3.5.

Tabell 3.5 *Oslo-magneten. Tiltrekningen Sarpsborg har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Sarpsborg. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene.*

0105 SARPSBORG	MENN								KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo
Oslo-magnet	47	54	-	530	382	483	47	58	-	531	454	464	63	79

Tabellen viser at Sarpsborg tiltrekker seg ungdom fra Oslo med omtrent halv styrke, sett i forhold til befolkningsstørrelsen i Sarpsborg (indekser på 51 og 48). Byen har litt sterkere drag på Oslo-jenter enn på Oslo-gutter, men sammenligner vi med de andre byområdene i tabellen, ser vi at tiltrekningskraften på kvinner gjennomgående er høyere enn for menn. Det skyldes at kvinner i større grad flytter for å etablere familier. Gutte-tiltrekningen er som for Mjøsbuene. Det er naturlig at regioner som Follo, Asker/Bærum og Gardermoreregionen i langt større grad enn Sarpsborg klarer å trekke til seg unge voksne fra Oslo. Til de regionene kommer det 4-5 ganger så mange som folketallet i utgangspunktet skulle tilsi. Dette er naturligvis ikke overraskende, Oslo-omlandet er det mest vanlige flyttemålet.

Avstand betyr mye for hvor sterk magnetvirkningen blir, og Sarpsborg ligger i en avstand fra Oslo som gjør at de neppe kan regne med å komme opp i "pari". Hvilket mål byen skal kunne sette seg i form av en slik indeks, kan diskuteres. Ved å studere utviklingen for tidligere årskull, og følge med på utviklingen framover, og sammenligne med tilsvarende "magnetkrefter" mot andre områder, er det mulig å gjøre vurderinger.

3.6 Hvor fra og hvor til?

Her presenteres hvor tilflytterne bodde som 15-åringer, hvor de fraflyttede bodde i 2003 da de var i alder 33-37 år, og hvordan flytting gjennom aldersfasen ga vekst og tap i forhold til de ulike regionene. Tallene på linjen "I ALT" er de samme som framgår av

hovedoversikten i Tabell 3.1. For ordens skyld er kullstørrelsen her tatt med, den er basis både i Tabell 3.1 og her.

Tabell 3.6 *Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Sarpsborg.*

MENN Kullstørrelse: 1814	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	34	31	+3
Halden	2	1	+1
Fredrikstad	9	8	+1
Mosse-regionen	2	2	0
Aremark/Rakkestad/Hvaler	2	1	+1
Østfold ellers	1	0	+1
Oslo	1	7	-6
Follo	0	1	-1
Oslo-regionen ellers	1	4	-3
Østlandet ellers	2	1	+1
Landet utenom Østlandet	6	3	+3
Utlandet	8	3	+5

KVINNER Kullstørrelse: 1804	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	39	40	-1
Halden	2	3	-1
Fredrikstad	9	11	-2
Mosse-regionen	2	2	0
Aremark/Rakkestad/Hvaler	2	1	+1
Østfold ellers	2	1	+1
Oslo	2	7	-5
Follo	1	2	-1
Oslo-regionen ellers	2	3	-1
Østlandet ellers	2	3	-1
Landet utenom Østlandet	6	4	+2
Utlandet	9	3	+6

4 Fredrikstad

4.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år

Tabell 4.1 *Hovedtall: Flyttehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Fredrikstad og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.*

0106 FREDRIKSTAD	MENN								KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
Bofaste	54	46	45	33	28	35	50	46	40	28	25	28	43	40
Tilbakeflyttere	17	21	16	16	19	19	17	19	15	19	20	22	20	23
Fraflyttede	29	33	39	51	53	46	33	35	45	53	55	50	37	37
ALLE	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tilflyttere	37	44	157	68	70	76	26	41	149	83	94	83	35	45
Videreflyttere	44	47	167	89	114	94	39	47	221	101	152	100	47	52
Tap/gevinst	+8	+11	118	+17	+17	+30	-7	+6	104	+30	+39	+33	-2	+8

Tabell 4.1 viser noen hovedtall for menn og kvinner. De bofaste, tilbakeflytterne og de fraflyttede utgjør til sammen de som vokste opp i Fredrikstad, og var født 1966-70. Tilflyttere og videreflyttere utgjør de som i løpet av fasen har meldt flytting til Fredrikstad, og altså fordelt på om de er blitt boende eller har flyttet videre. Nederst vises tall for tap/gevinst i kullstørrelse gjennom prosessen fra barn til voksen. Tall for de andre byområdene gjør det mulig å se hvordan Fredrikstad innplasserer seg i et Østlandsbilde.

Menn: Av 100 gutter har 54 vært bofaste i byen, 17 har vært ute og flyttet tilbake, mens 29 har flyttet fra Fredrikstad "for godt". Dette betyr altså at bare to av sju gutter fra Fredrikstad flytter på varig basis. De 29 som flyttet ble "erstattet" av 37 tilflyttere utenfra, som er blitt boende. Dermed fikk byen en gevinst for menn på 8 % i løpet av 20-årsfasen "fra barn til voksen". I tillegg til de 37 som kom inn og ble boende, var det 44 andre som flyttet inn i løpet av de 20 årene, men disse flyttet videre. Til sammen meldte altså 81 menn (37+44) innflytting til Fredrikstad i løpet av fasen, men over halvparten var altså bare innom "på besøk". I omfang utgjorde de 81 som alt i alt meldte en innflytting fire femdel av guttekullene, sett i forhold til antall gutter fra disse kullene som vokste opp i Fredrikstad.

Kvinner: Av 100 jenter har hele 46 vært bofaste i Fredrikstad hele denne tiden, 21 har vært ute og flyttet tilbake, mens 33 - altså litt flere enn blant guttene, flyttet bort "for godt". Forskjellen i fraflytting mellom gutter og jenter er mindre enn normalt. De 33 jentene som flyttet, ble erstattet av 44 tilflyttere utenfra, dermed fikk byen en gevinst for kvinner på 11 prosent. Dette legger grunnlaget for en tilsvarende vekst i neste

barnegenerasjon. Fredrikstad har altså vokst med omtrent 10 prosent i generasjonsperspektiv. Både tilflytting og videreflytting skjer i litt større grad av kvinner enn av menn, det var 47 andre jenter som var innom ”på besøk”. Til sammen meldte 91 (44+47) kvinner flytting til Fredrikstad i løpet av fasen, og nærmere halvparten ble boende. Tallene for de andre byområdene viser til sammenligning at Fredrikstad i stor grad har greid å holde på en stor del av sine nyinnflyttere.

4.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede

Tabell 4.2 viser på øverste linje hvordan de bofaste, tilbakeflytterne og tilflytterne fordeler seg i Fredrikstad, status tatt for kullene født 1966-70 da de var midt i 30-årene. Tilflytterne er i mindretall (34 og 41 prosent for menn og kvinner henholdsvis). Andelen tilflyttere er noe lavere enn det normale. Det er normalt med flere kvinner enn menn blant tilflytterne, og forskjellen er nesten som på landsbasis. Kolonnen for fraflyttede er tatt med for å kunne sammenligne utdanning, sysselsettingsnivå og næringsfordeling for disse med de som bodde i kommunen da de var midt i 30-årene.

Tabellen viser hvordan befolkningen i 35-årsalderen totalt, og i flyttegruppene hver for seg, er fordelt på utdanningsnivå, i hvor stor grad de er sysselsatte, i hvilken grad de jobber i Fredrikstad eller pendler, og hvordan de er fordelt på næring. Pendling for de fraflyttede er ikke aktuelt å ta med, siden de bor utenfor byen ved slutten av fasen.

Utdanningsnivå

Tabell 4.2 viser at av mennene i aldersgruppen 33-37 år har 6 prosent embetseksamen, 22 prosent lavere grads høyskoleutdanning, 35 prosent har videregående utdanning, 25 prosent har kort videregående skole (mye yrkesskole), mens 12 prosent kun hadde grunnskole. Blant kvinnene har 3 prosent høyeste utdanning, 30 prosent har lavere grad av høy utdanning, 29 prosent har 12-årig videregående skole, 25 prosent har kort videregående, mens 13 prosent kun har grunnskole. Det er altså flere kvinner enn menn med utdanning utover videregående, spesielt er forskjellen stor på nest høyeste utdanningstrinn. Forskjellen motsvares av at det er flere menn enn kvinner med 12-årig videregående skole, på lavere nivå er det likt. I gruppen med 12-årig skole er de bofaste klart sterkest representert. Det gjelder begge kjønn og er normalt. I Fredrikstad er denne effekten for de bofaste spesielt sterk. Tilbakeflytterne har mest utdanning av de tre gruppene i Fredrikstad, men de har mindre utdanning enn de som har flyttet ut. Spesielt er det stor forskjell mellom de fraflyttede og de andre på høyeste trinn. Det er mange tilflyttere med kun grunnskole, men ikke flere enn blant de som flyttet ut. Personer med videregående skole er klart underrepresentert blant de fraflyttede, noe som er vanlig.

Sysselsetting og pendling

I Fredrikstad er 80 prosent av mennene og 70 prosent av kvinnene i arbeid. De som har flyttet er i litt mindre grad sysselsatt, men mer enn tilflytterne. Menn og kvinner følger i utpreget grad det vanlige mønsteret ved at de bofaste i størst grad er i jobb, deretter tilbakeflytterne, mens tilflytterne i minst grad jobber. Tilbakeflytterne jobber i klart større grad enn de som har flyttet for godt. Det er ikke så vanlig. Det er nokså lite pendling, av de sysselsatte har 63 prosent av mennene og 72 prosent av kvinnene arbeid i Fredrikstad. Kjønnforskjellen er her normal. Henholdsvis 19 og 14 prosent pendler til en annen kommune i fylket (til Sarpsborg mest), mens 13 prosent av mennene og 10 prosent av kvinnene pendler til Oslo/Akershus. Kun 5 prosent menn og 4 prosent kvinner pendler til

andre steder. De bofaste pendler vanligvis minst, deretter kommer tilbakeflytterne, som igjen pendler mindre enn tilflytterne.

I Fredrikstad er det ingen særlig forskjell mellom tilbakeflyttere og tilflyttere med hensyn til å pendle innen fylket og til Oslo/Akershus. Det er kun de tilflytterne som pendler til andre steder (på andre siden av Oslofjorden, hvor de antakelig kom fra), som lager en forskjell i totalbildet.

Tabell 4.2 *Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Fredrikstad.*

0106 Fredrikstad	MENN					KVINNER				
	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA
HOVEDFORDELING	100	50	16	34	-	100	41	19	40	-
Utdanning	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Grunnskole	12	10	8	17	16	13	13	10	14	15
Videregående utdanning, kort	25	27	25	23	16	25	28	25	22	18
Videregående utdanning, lang	35	43	29	26	22	29	35	25	25	20
Høyere utdanning kort	22	18	28	26	31	30	23	37	33	35
Høyere utdanning, lang	6	2	10	8	15	3	1	3	6	12
Sysselsatte	80	89	80	68	76	70	76	73	62	68
I jobb	100	100	100	100	-	100	100	100	100	-
I kommunen	63	76	51	44	-	72	85	66	58	-
I fylket	19	17	21	22	-	14	12	16	17	-
I Oslo/ Akershus	13	6	21	22	-	10	3	15	14	-
Andre steder	5	1	7	12	-	4	0	3	11	-
I jobb etter næring	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Primær	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1
Industri	29	34	22	23	21	14	17	11	13	12
Varehandel	17	18	13	18	16	15	19	14	12	16
Annen privat tjenesteyting	21	17	30	23	28	19	19	19	19	21
Undervisning/ helse	10	7	11	15	14	43	39	48	46	37
Offentlig administrasjon	6	4	9	8	8	4	3	4	5	8
Annet	16	19	14	12	13	4	3	5	5	5

Hovednæringer

Mange menn jobber i industrien, 29 prosent, og det er også ganske mange i privat tjenesteyting, 21 prosent. Tar vi med varehandel og "annet", som blant annet inkluderer transport og bygg/anlegg, har vi nevnt fem seksdeler av arbeidsstokken. Det er altså få i offentlig sektor. Blant kvinnene jobber en svært høy andel innen undervisning og helse, hele 43 prosent, så finner vi 19 prosent i privat tjenesteyting og 15 prosent innen varehandel. Industrien sysselsetter 14 prosent av kvinnene. Det er kun 4 prosent som jobber i offentlig administrasjon, andelen er lavere enn for menn. Menn følger i stor grad hovedmønsteret ved at de bofaste i klart størst grad er sysselsatt i industrien og de uspesifiserte næringene, mens tilbakeflytterne og tilflytterne i større grad arbeider med tjenesteyting. Litt uvanlig er det at tilbakeflytterne er sterkest representert i privat sektor og tilflytterne i det offentlige (skole og helse). I varehandel er det som vanlig mindre forskjeller mellom gruppene enn i næringer flest, for menn er det få tilbakeflyttere i Fredrikstad. For kvinnene bærer forskjellene mellom flyttegruppene preg av det mest typiske, blant annet ved at tilbakeflytterne i størst grad er i offentlig sektor (skole og helse) og de bofaste i varehandel og industri. Forskjellene er imidlertid ikke så store, og tilbakeflytterne og tilflytterne skiller seg egentlig lite fra hverandre, mindre enn utdanningsforskjellene mellom dem skulle tilsi. - Hovedforskjellen på de fraflyttede og de andre gruppene, er at de i større grad jobber i privat tjenesteyting og i offentlig forvaltning, og mindre i de fleste andre næringer. Spesielt er det liten forskjell mellom de fraflyttede, tilbakeflytterne og tilflytterne. Eneste klare unntak er at de fraflyttede kvinnene i mindre grad er sysselsatt i undervisning og helse på stedene de har flyttet til.

4.3 Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper

Et spørsmål som kan melde seg når man studerer tabell 4.2, er om disse prosentene er høye eller lave, sammenlignet med tilsvarende fordelinger på landsnivå. For noen av kategoriene kan man for befolkningen som helhet (kvinner og menn) sjekke dette ved hjelp av **indekser** i tabell 4.3. Disse er konstruert slik at innslaget i landsbefolkningen for de fem årskullene er satt lik 100. Tall for Fredrikstad som viser over 100 angir dermed en overrepresentasjon, mens tall under 100 angir underrepresentasjon. De to første kolonnene viser tall for Fredrikstad, lenger til høyre vises tall for andre byområder på Østlandet slik som i tabell 4.1.

Innslaget av personer med høy utdanning er på begge trinn lavere enn på landsbasis, lavest er innslaget av kvinner med høyeste utdanning. Her finner vi mindre enn en kvinne med høyeste utdanning i befolkningen, der vi i landet finner to (indeks = 41 gir under halv representasjon). Sysselsettingen i Fredrikstad er lavere enn på landsbasis for menn og høyere for kvinner, men arbeidsløsheten er likevel høy for kvinner. Innslaget av de som arbeider i hjembyen er for begge kjønn høyere enn i kommuner flest. Industrien er ikke uventet den mest dominerende næringen, for kvinner slår undervisning og helse også klart ut som overrepresentert. Også menn er sterkere representert her enn på landsbasis, selv om andelen (10 prosent, tabell 4.2) ikke var så stor.

Tabell 4.3 *Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Fredrikstad og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.*

0106 FREDRIKSTAD	MENN								KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
INDEKSER														
Kort høy utdann	86	94	134	108	142	92	96	107	125	101	136	84	100	102
Lang høy utdann	61	41	237	117	247	66	55	76	274	116	254	59	59	50
Jobb i hjemby	111	117	132	36	53	48	96	94	137	44	53	51	95	96
Jobber ikke	107	91	133	83	104	74	96	109	92	97	96	83	92	105
Arbeidsløshet	97	138	92	33	54	58	84	106	80	81	37	70	94	109
Primærnæring	26	38	7	41	24	43	122	49	15	25	38	60	125	71
Industri	132	155	40	52	44	65	119	107	78	75	75	79	110	109
Varehandel	101	107	94	158	120	164	105	118	88	121	99	138	99	115
Ann. Priv.tj.	82	79	158	137	171	131	84	86	141	127	148	138	93	98
Undervisn/helse	108	119	108	96	99	60	113	98	78	84	81	83	117	98
Ann. Off tj, yt.	85	52	129	113	108	144	100	95	155	123	110	122	76	70

4.4 Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet

Av interesse, hvis man vil tolke indikatorer i retning av attraktivitet, kan være å se på hvordan tilflytterne skiller seg fra lokalbefolkningen (de bofaste og tilbakeflytterne sammen). Som antydnet er det ofte et sosialt sunnhetstegn at det ikke er for store forskjeller mellom disse gruppene på de ulike arenaene i samfunnslivet. Samfunnsutviklingen skaper imidlertid en del forskjeller som vi bør tolke som helt normale. Avvik under slike normaler kan vi på noen områder tolke som tegn på at befolkningens tilpasninger har funnet sted under gode lokale betingelser, og kanskje karakterisere det som utslag av attraktivitet.

Tabell 4.4 gir indikatorer på fire områder – forskjell i andel lokalbosatte og tilflyttere, forskjell i andel med høy utdanning, forskjell i andel sysselsatte, og forskjell i andel som har arbeid i hjembyen. I denne tabellen er opplysningene for innvandrere ikke tatt med. Årsaken er at det er såpass mye *uoppgitt* blant innvandrere at dette vil påvirke tallene for tilflyttergruppen for mye. Innvandrerne er imidlertid inkludert i hovedfordelingene foran i tabell 4.2.

Ved nok en gang å se på tallene for de andre byregionene som vi sammenligner med, kan vi få et bilde av hvorvidt de ulike skjevhetene i Fredrikstad er store eller små.

Tabell 4.4 *Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Fredrikstad, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.*

0106 FREDRIKSTAD			MENN						KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo
FORSKJELL 1) Lokale/tilflyttere														
Nivå	+32	+20	-44	-16	-20	-16	+44	+22	-46	-28	-34	-24	+30	+16
- lokalbefolkn	66	60	28	42	40	42	72	61	27	36	33	38	65	58
- tilflyttere	34	40	72	58	60	58	28	39	73	64	67	62	35	42
Høyeste utd	-9	-10	-14	-14	-12	-9	-15	-7	-11	-12	-5	-7	-11	-6
- lokalbefolkn	25	29	38	30	49	24	26	31	44	33	55	27	33	34
- tilflyttere	34	39	52	44	61	33	41	38	55	45	60	34	44	40
Sysselsatte	+16	+12	+6	+7	+6	+5	+9	+6	+6	+5	+5	+5	+8	+9
- lokalbefolkn	88	77	79	90	85	89	86	83	72	75	74	78	76	73
- tilflyttere	72	65	73	83	79	84	77	77	66	70	69	73	68	64
Jobb i hjemby	+31	+24	+14	+14	+13	+14	+20	+21	+10	+10	+9	+15	+14	+17
- lokalbefolkn	61	60	67	25	32	30	50	51	63	26	30	31	47	49
- tilflyttere	30	36	53	11	19	16	30	30	53	16	21	16	33	32

1. Forskjell i prosentandel i hver gruppe ved utgangen av fasen 15-35

Nivå

Først vises nok en gang størrelsesforholdet mellom gruppene. På den uthevede linjene i tabellens øvre bolk angis hvor mye større andel lokalbefolkningen utgjør enn tilflytterne (forskjellen mellom de to linjene under). Lokalbefolkningen er i klart flertall, spesielt for menn (forskjell på 32 prosentpoeng for menn og 20 for kvinner). Forskjellen er mindre enn i Mjøsbuene, men større enn i Vestfoldbyene. Kjønnforskjellen er imidlertid nokså normal. Lokalbefolkningen har neppe så stor dominans at Fredrikstad kan beskrives som en "heimfærby", men det er en liten tendens, tatt i betraktning at fraflyttingen og befolkningsutskiftingen er lav. Fredrikstad og Sarpsborg er blitt temmelig like på dette punkt, en likhet som ikke i samme grad var til stede for forgjengerkullene og for disse kullene da de var yngre. (Vi har gjort en analyse for disse to byene tidligere – med kommunene som oppdragsgiver. Da var Fredrikstad i større grad enn Sarpsborg preget av tilflyttere).

Høyeste utdanning

Den neste bolken i tabell 4 viser forskjeller i utdanning, representert ved de to høyeste utdanningsnivåene sammenslått. Utdanningsnivået blant tilflytterne er vanligvis høyere enn i lokalbefolkningen, slik er det også i Fredrikstad. Forskjellen plasserer seg midt i rekken av byområder i tabellen (med henholdsvis -9 og -10 prosentpoeng). Hvis vi i bolken over antyder et lite sosialt minus gjennom den store andelen lokale og spesielt bofaste, sementeres ikke den her. Konklusjonen er at Fredrikstad ikke skiller seg ut på noen måte her.

Sysselsetting

Den tredje bolken i tabell 4.4 viser forskjeller i sysselsetting. Lokalbefolkningen (bofaste og tilbakeflyttere) er vanligvis i størst grad i jobb, det gjelder både menn og kvinner. Fortegnene er derfor som regel positive på den uthevede linjen i denne bolken. Forskjellene er nokså store i Fredrikstad (16 og 12 prosentpoeng), klart større enn i byer flest, spesielt for menn. Dette skyldes mer de mange bofaste som jobber, enn at tilflytterne ikke blir rekruttert. Det representerer likevel en pekepinn om at noen sosiale forskjeller finnes. Det er som regel en sammenheng mellom denne og den første indikatoren. Det ser ut til at jo større del de lokale utgjør av totalbefolkningen, jo større forskjeller blir det mellom de to gruppernes sysselsettingsnivå. Denne observasjonen stemmer både for Sarpsborg og Fredrikstad.

Jobb i hjemby

Den siste bolken i Tabell 4.4 viser hvor stor andel av menn og kvinner som jobber i hjembyen (altså ikke pendler). I alle byene har lokalbefolkningen i større grad jobb i hjembyen, igjen er fortegnene positive. En generell forklaring består i at mange av de bofaste ikke har flyttet fordi de har overtatt næringsvirksomhet på hjemstedet. Dermed blir pendling uaktuelt. Mye lokal eiendomsrett kan skape sosial usunnhet, men dette er som regel et mye større problem på landsbygda enn i byene. I Fredrikstad er det spesielt mange bofaste, og vi burde derfor vente å finne et stort utslag her. Det gjør vi også, byen har henholdsvis 61 og 60 % av lokale menn og kvinner sysselsatt i kommunen, mens det gjelder 30 og 36 % av tilflytterne. (Merk: I tabell 4.2 angis tilsvarende prosenter i forhold til de sysselsatte, her ser vi på andelen i forhold til alle de bosatte, for å få fram helheten). Forskjellene på 31 og 24 prosentpoeng viser klart større forskjeller enn i de andre byområdene i tabellen, men ikke vesentlig mye mer enn de andre byene sør i Østfold. Som for Sarpsborg: Det kan også diskuteres om det er sosialt usunt at tilflytterne pendler uforholdsmessig mye. I en situasjon hvor de i forhold til lokalbefolkningen også er uforholdsmessig lavt sysselsatt, kan det kanskje tolkes slik. Hvis tilflytterne i større grad var i arbeid (relativt til normalen), kunne det tolkes sosialt positivt at flere pendlet. Slik er det imidlertid ikke. Hvis det ligger et element av sosial diskriminering av tilflyttere i de underliggende prosessene bak forskjellene i sysselsetting og pendling, kommer Fredrikstad litt dårligere ut enn Sarpsborg. Men det kan også tenkes andre tolkninger – i retning av at tilflytterne i Fredrikstad i større grad enn til Sarpsborg har andre grunner for å flytte akkurat dit, kanskje i mindre grad knyttet til at de er avhengig av jobb, eller av å ha jobben på stedet.

4.5 I hvilken grad tiltrekker Fredrikstad seg folk fra Oslo?

Det siste kjennetegnet vi skal tolke som attraktivitet er i hvilken grad byen klarer å rekruttere folk fra hovedstaden. Det er oftest vanskeligst å få folk til å flytte mot strømmen. For å få et inntrykk av i hvilken grad byen rekrutterer Oslo-ungdom bruker vi en såkalt Oslo-indeks, som er et mål for tiltrekningskraft. Vi kan også kalle den en "flyttemagnet". Indeksen vil være 100 hvis Oslo-ungdom som har flyttet fra hovedstaden, har bosatt seg i Fredrikstad i en grad som svarer til Fredrikstads andel av landets folketall for de fem årskullene. Vi refererer da til bosettingsmønsteret for kullene på 15-årstrinnet, altså før flytting. Tall for Fredrikstad og de andre byområdene er vist i tabell 4.5.

Tabell 4.5 *Oslo-magneten. Tiltrekningen Fredrikstad har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Fredrikstad. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene.*

0106 FREDRIKSTAD	MENN								KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo
Oslo-magnet	87	76	-	530	382	483	47	58	-	531	454	464	63	79

Tabellen viser at Fredrikstad tiltrekker seg ungdom fra Oslo med en noe lavere styrke enn om strømmen til Fredrikstad hadde vært proporsjonal med størrelsen på ungdomsgruppen i byen (indekser på 87 og 76). Byen har klart sterkere drag på Oslo-gutter enn Oslo-jenter, dette er uvanlig, tiltrekningskraften på jentene er generelt de fleste steder høyere enn på guttene. Det skyldes at kvinner i større grad flytter for å etablere familier. Oslo-jenter trekkes til Fredrikstad i omtrent samme grad som til Vestfold-byene, mens tiltrekningskraften på Oslo-guttene er betydelig sterkere. Det er naturlig at regioner som Follo, Asker/Bærum og Gardermoregionen i langt større grad enn Fredrikstad trekker til seg unge voksne fra Oslo. Til de regionene kommer det 4-5 ganger så mange som folketallet i utgangspunktet skulle tilsi. Dette er naturligvis ikke overraskende, Oslo-omlandet er det mest vanlige flyttemålet.

Avstand betyr mye for hvor sterk magnetvirkningen blir. Selv om Fredrikstad ligger i en viss avstand fra Oslo, viser tallene at byen kanskje kan regne med å komme opp i "pari", hvis Oslo-omlandet utvides litt til. Hvilket mål byen skulle sette seg i form av en slik indeks, kan i så fall diskuteres. Ved å studere utviklingen for tidligere årskull, og følge med på utviklingen framover, og sammenligne med tilsvarende "magnetkrefter" mot andre områder, er det mulig å gjøre vurderinger. Finnes det en skala, hvor det viser seg at ungdom fra Follo tiltrekkes med indeks lik 100, eller gjelder det først for Mosse-regionen? Vi har fått ut en del tall, men forfølger ikke spørsmålet her og nå.

4.6 Hvor fra og hvor til?

Her presenteres hvor tilflytterne bodde som 15-åring, hvor de fraflyttede bodde i 2003 da de var i alder 33-37 år, og hvordan flytting gjennom aldersfasen ga vekst og tap i forhold til de ulike regionene. Tallene på linjen "I ALT" er de samme som framgår av hovedoversikten i Tabell 4.1. For ordens skyld er kullstørrelsen her tatt med, den er basis både i Tabell 4.1 og her.

Tabell 4.6 *Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Fredrikstad.*

MENN Kullstørrelse: 2477	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	37	29	+8
Halden	1	1	0
Sarpsborg	6	7	-1
Mosse-regionen	3	2	+1
Aremark/Rakkestad/Hvaler	1	1	0
Østfold ellers	1	1	0
Oslo	3	6	-3
Follo	1	1	0
Oslo-regionen ellers	2	2	0
Østlandet ellers	3	2	+1
Landet utenom Østlandet	8	3	+5
Utlandet	8	3	+5

KVINNER Kullstørrelse: 2436	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	44	33	+11
Halden	1	1	0
Sarpsborg	8	7	+1
Mosse-regionen	3	3	0
Aremark/Rakkestad/Hvaler	1	2	-1
Østfold ellers	1	0	+1
Oslo	3	7	-4
Follo	2	2	0
Oslo-regionen ellers	3	3	0
Østlandet ellers	4	2	+2
Landet utenom Østlandet	8	3	+5
Utlandet	10	3	+7

5 Moss

5.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år

Tabell 5.1 *Hovedtall: Flyttehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Moss og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.*

0104 MOSS	MENN								KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
Bofaste	29	22	45	33	28	35	50	46	40	28	25	28	43	40
Tilbakeflyttere	22	24	16	16	19	19	17	19	15	19	20	22	20	23
Fraflyttede	49	54	39	51	53	46	33	35	45	53	55	50	37	37
ALLE	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tilflyttere	54	62	157	68	70	76	26	41	149	83	94	83	35	45
Videreflyttere	82	86	167	89	114	94	39	47	221	101	152	100	47	52
Tap/gevinst	+5	+8	118	+17	+17	+30	-7	+6	104	+30	+39	+33	-2	+8

Tabell 5.1 viser noen hovedtall for menn og kvinner. De bofaste, tilbakeflytterne og de fraflyttede utgjør til sammen de som vokste opp i Moss, og var født 1966-70. Tilflyttere og videreflyttere utgjør de som i løpet av fasen har meldt flytting til Moss, og altså fordelt på om de er blitt boende eller har flyttet videre. Nederst vises tall for tap/gevinst i kullstørrelse gjennom prosessen fra barn til voksen. Tall for de andre byområdene gjør det mulig å se hvordan Moss innplasserer seg i et Østlandsbilde.

Menn: Av 100 gutter har 29 vært bofaste i byen, 22 har vært ute og flyttet tilbake, mens så mange som 49 har flyttet fra Moss "for godt". Halvparten av gutten fra Moss blir altså boende. De 49 som flyttet ble imidlertid "erstattet" av 54 tilflyttere utenfra. Dermed fikk byen gjennom en betydelig befolkningsutskifting en gevinst for menn på 5 % i løpet av 20-årsfasen "fra barn til voksen". I tillegg til de 54 som kom inn og ble boende, var det hele 82 andre som flyttet inn i løpet av de 20 årene, men som flyttet videre. Til sammen meldte altså 136 menn (54+82) innflytting til Moss i løpet av fasen, men 60 prosent av dem var altså bare innom "på besøk". I omfang utgjorde de 136 som alt i alt meldte en innflytting en tredel flere enn det vokste opp gutter i Moss.

Kvinner: Av 100 jenter har kun 22 vært bofaste i Moss gjennom aldersfasen, 24 har vært ute og flyttet tilbake, mens hele 54 - altså enda flere enn blant guttene, har flyttet bort "for godt". Forskjellen i fraflytting mellom gutter og jenter er mindre enn normalt. De 54 jentene som flyttet, ble erstattet av 62 tilflyttere utenfra, dermed fikk byen en gevinst for kvinner på 8 prosent fra kullene var barn til de var voksne. Dette gir grunnlag for en tilsvarende vekst i neste barnegenerasjon. Både tilflytting og videreflytting skjer i litt

større grad av kvinner enn av menn, i tillegg til de 54 som kom og ble boende var det 86 andre jenter innom "på besøk". Til sammen meldte dermed 148 (62+86) kvinner flytting til Moss i løpet av fasen. Tilbakeflyttingen til Moss er spesielt høy for kvinner. Fraflyttingen er som i Follo og Asker/Bærum, men tilflyttingen er lavere enn til disse storbynære omlandsregionene.

5.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede

Tabell 5.2 viser på øverste linje hvordan de bofaste, tilbakeflytterne og tilflytterne fordeler seg i Moss, status tatt for kullene født 1966-70 da de var midt i 30-årene. Tilflytterne er flertall (51 og 58 prosent for menn og kvinner henholdsvis). Andelen tilflyttere er noe høyere enn det normale for kommuner flest. Det er normalt med flere kvinner enn menn blant tilflytterne, og forskjellen er omtrent som på landsbasis. Kolonnen for fraflyttede er tatt med for å kunne sammenligne utdanning, sysselsettingsnivå og næringsfordeling for disse med de som bodde i kommunen da de var midt i 30-årene.

Sysselsetting og pendling

I Moss er 80 prosent av mennene og 68 prosent av kvinnene i arbeid. De som har flyttet er i mindre grad sysselsatt, spesielt kvinnene. De fraflyttede mennene er i mindre grad i arbeid enn tilflytterne, for kvinner er sysselsettingsandelen den samme for de to gruppene (64 %). Vanligvis er de bofaste i større grad er i jobb enn tilbakeflytterne, mens tilflytterne i minst grad jobber. I Moss er det kun blant kvinnene vi finner dette mønsteret. Blant menn jobber tilbakeflytterne mer enn de øvrige, og tilflytterne er godt på høyde med de bofaste. Det er ikke vanlig. Det er noe mer pendling enn i kommuner flest, av de sysselsatte har 45 prosent av mennene og 51 prosent av kvinnene arbeidet sitt i Moss. Kjønnforskjellen er litt mindre enn normal. Henholdsvis 17 og 14 prosent pendler til en annen kommune i fylket, mens hele 33 prosent av mennene og 30 prosent av kvinnene pendler til Oslo/Akershus. Kun 5 prosent av begge kjønn pendler til andre steder. De bofaste pendler vanligvis minst, deretter kommer tilbakeflytterne, som igjen pendler mindre enn tilflytterne. I Moss er det ingen særlig forskjell mellom gruppene med hensyn til å pendle innenfor fylket. Til Oslo/Akershus finner vi flest pendlere blant tilflyttere av begge kjønn og blant mannlige tilbakeflyttere (de siste har mye utdanning). De som pendler andre steder, følger hovedmønsteret.

Hovednæringer

I Moss er det omtrent like mange menn som jobber i industrien (24 prosent) som i privat tjenesteyting (25 prosent). Tar vi med varehandel (20 prosent) har vi dekket 70 prosent av arbeidsstokken. Det er få menn i offentlig sektor, men ikke unormalt få. Blant kvinnene jobber en normalt høy andel innen undervisning og helse (37 prosent), i privat tjenesteyting (24 prosent) og innen varehandel (19 prosent). Industrien sysselsetter kun 7 prosent av kvinnene. Det er kun 6 prosent som jobber i offentlig administrasjon, andelen er lavere enn for menn. Generelt ser vi et hovedmønster som består i at de bofaste i størst grad er sysselsatt i industrien og de uspesifiserte næringene (transport og bygg/anlegg), at

Tabell 5.2 *Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Moss.*

0104 Moss	MENN					KVINNER				
	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA
HOVEDFORDELING	100	28	21	51	-	100	20	22	58	-
Utdanning	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Grunnskole	15	14	14	16	18	13	13	12	14	20
Videregående utdanning, kort	26	31	24	24	22	25	30	25	22	18
Videregående utdanning, lang	31	37	35	26	24	26	33	30	23	23
Høyere utdanning kort	20	14	20	23	24	31	22	30	34	29
Høyere utdanning, lang	8	4	7	11	12	5	2	3	7	10
Sysselsatte	80	79	84	80	78	68	78	71	64	64
I jobb	100	100	100	100	-	100	100	100	100	-
I kommunen	45	63	45	36	-	51	65	58	42	-
I fylket	17	16	16	18	-	14	16	15	13	-
I Oslo/ Akershus	33	21	35	37	-	30	17	24	38	-
Andre steder	5	0	4	9	-	5	2	3	7	-
I jobb etter næring	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Primær	1	1	1	1	1	1	2	0	0	1
Industri	24	26	25	23	21	9	7	10	10	9
Varehandel	20	26	21	16	21	19	22	24	16	13
Annen privat tjenesteyting	25	23	24	27	29	24	23	22	26	29
Undervisning/ helse	9	6	8	12	9	37	37	33	39	33
Offentlig administrasjon	8	5	6	10	8	6	6	6	6	8
Annet	13	13	15	11	11	4	3	5	4	7

tilbakeflytterne og tilflytterne i større grad arbeider med tjenesteyting, og at gruppene fordeler seg jevnt innenfor varehandel. I Moss avviker menn fra dette mønsteret ved at de fleste forskjellene mellom gruppene er små, og at de bofaste i større grad enn de andre tar seg av varehandelen. For kvinnene er de tradisjonelle forskjellene mellom flyttegruppene vanligvis mindre. Det er imidlertid utypisk at de bofaste kvinnene i nesten like høy grad som tilflytterne er å finne i undervisning og helse. Ofte er tilbakeflytterne sterkt representert her, i Moss sprer kvinner som kommer tilbake seg mer ut på alle næringer. Alt i alt er forskjellene mellom tilbakeflytterne og de bofaste små. - Forskjellen mellom de fraflyttede og de andre gruppene, er at de førstnevnte i større grad jobber i privat

tjenesteyting der de har flyttet, og mindre i industri (menn) og varehandel (kvinner). De fraflyttede jobber i mindre grad i offentlig sektor enn tilflytterne. Dette er ikke uvanlig, men det er stor variasjon mellom byene på dette punkt.

5.3 Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper

Et spørsmål som kan melde seg når man studerer tabell 5.2, er om disse prosentene er høye eller lave, sammenlignet med tilsvarende fordelinger på landsnivå. For noen av kategoriene kan man for befolkningen som helhet (kvinner og menn) sjekke dette ved hjelp av **indekser** i tabell 3. Disse er konstruert slik at innslaget i landsbefolkningen for de fem årskullene er satt lik 100. Tall for Moss som viser over 100 angir dermed en overrepresentasjon, mens tall under 100 angir underrepresentasjon. De to første kolonnene viser tall for Moss, lenger til høyre vises tall for andre byområder på Østlandet slik som i Tabell 5.1.

Tabell 5.3 *Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Moss og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.*

0104 MOSS			MENN						KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
INDEKSER														
Kort høy utdann	78	97	134	108	142	92	96	107	125	101	136	84	100	102
Lang høy utdann	93	70	237	117	247	66	55	76	274	116	254	59	59	50
Jobb i hjemby	80	83	132	36	53	48	96	94	137	44	53	51	95	96
Jobber ikke	108	93	133	83	104	74	96	109	92	97	96	83	92	105
Arbeidsløshet	120	104	92	33	54	58	84	106	80	81	37	70	94	109
Primærnæring	20	55	7	41	24	43	122	49	15	25	38	60	125	71
Industri	108	92	40	52	44	65	119	107	78	75	75	79	110	109
Varehandel	124	133	94	158	120	164	105	118	88	121	99	138	99	115
Ann. priv.tj.	97	102	158	137	171	131	84	86	141	127	148	138	93	98
Undervisn/helse	100	103	108	96	99	60	113	98	78	84	81	83	117	98
Ann. Off tj, yt.	112	76	129	113	108	144	100	95	155	123	110	122	76	70

Innslaget av personer med høy utdanning er på begge trinn noe lavere enn på landsbasis, lavest er innslaget av kvinner på høyeste utdanningstrinn. Kvinner på nest høyeste trinn er representert nesten som på landsbasis (og blant tilflytterne overrepresentert, jf tabell 5.2). Sysselsettingen i Moss er lavere enn på landsbasis for menn og høyere for kvinner, og det er et betydelig innslag av arbeidsløshet for menn. Innslaget av de som arbeider i hjembyen er for begge kjønn lavere enn i kommuner flest. Det er naturlig, avstanden til Oslo tatt i betraktning. Varehandel er den mest overrepresenterte næringen. Noen kjønnsforskjeller peker seg ut, menn er uforholdsmessig mye sterkere enn kvinner sysselsatt i industrien og i offentlig administrasjon.

5.4 Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet

Av interesse, hvis man vil tolke indikatorer i retning av attraktivitet, kan være å se på hvordan tilflytterne skiller seg fra lokalbefolkningen (de bofaste og tilbakeflytterne sammen). Som antydning er det ofte et sosialt sunnhetstegn at det ikke er for store forskjeller mellom disse gruppene på de ulike arenaene i samfunnslivet.

Samfunnsutviklingen skaper imidlertid en del forskjeller som vi bør tolke som helt normale. Avvik under slike normaler kan vi på noen områder tolke som tegn på at befolkningens tilpasninger har funnet sted under gode lokale betingelser, og kanskje karakterisere det som utslag av attraktivitet.

Tabell 5.4 gir indikatorer på fire områder – forskjell i andel lokalbosatte og tilflyttere, forskjell i andel med høy utdanning, forskjell i andel sysselsatte, og forskjell i andel som har arbeid i hjembyen. I denne tabellen er opplysningene for innvandrere ikke tatt med. Årsaken er at det er såpass mye *uoppgift* blant innvandrere at dette vil påvirke tallene for tilflyttergruppen for mye. Innvandrere er imidlertid inkludert i hovedfordelingene foran i tabell 5.2.

Ved nok en gang å se på tallene for de andre byregionene som vi sammenligner med, kan vi få et bilde av hvorvidt de ulike skjevhetene i Moss er store eller små.

Tabell 5.4 *Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Moss, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.*

0104 MOSS			MENN						KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
FORSKJELL 1) Lokale/tilflyttere														
Nivå	-2	-16	-44	-16	-20	-16	+44	+22	-46	-28	-34	-24	+30	+16
- lokalbefolkn	49	42	28	42	40	42	72	61	27	36	33	38	65	58
- tilflyttere	51	58	72	58	60	58	28	39	73	64	67	62	35	42
Høyeste utd	-12	-12	-14	-14	-12	-9	-15	-7	-11	-12	-5	-7	-11	-6
- lokalbefolkn	22	29	38	30	49	24	26	31	44	33	55	27	33	34
- tilflyttere	34	41	52	44	61	33	41	38	55	45	60	34	44	40
Sysselsatte	+1	+9	+6	+7	+6	+5	+9	+6	+6	+5	+5	+5	+8	+9
- lokalbefolkn	84	76	79	90	85	89	86	83	72	75	74	78	76	73
- tilflyttere	83	67	73	83	79	84	77	77	66	70	69	73	68	64
Jobb i hjemby	+15	+19	+14	+14	+13	+14	+20	+21	+10	+10	+9	+15	+14	+17
- lokalbefolkn	44	46	67	25	32	30	50	51	63	26	30	31	47	49
- tilflyttere	29	27	53	11	19	16	30	30	53	16	21	16	33	32

1. Forskjell i prosentandel i hver gruppe ved utgangen av fasen 15-35

Nivå

Første bolk viser nok en gang størrelsesforholdet mellom gruppene. På den uthevede linjene i tabellens øvre bolk angis hvor mye større andel lokalbefolkningen utgjør enn tilflytterne (forskjellen mellom de to linjene under). Tilflytterne er i flertall for kvinner,

for menn bare så vidt (forskjell på 2 prosentpoeng for menn og 16 for kvinner). Balansen mellom lokalbefolkningen og tilflytterne er jevnere enn i alle andre byområder på Østlandet. Dette danner en god sosial ramme for lokaldemokratiet. Kjønnsforskjellen her er normal. Sammen med bildet av mye gjennomtrekk (videreflyttingene i tabell 1) gir dette Moss et preg av å være en by med stor omskiftelighet bak en moderat vekst.

Høyeste utdanning

Den neste bolken i Tabell 5.4 viser forskjeller i utdanning, representert ved de to høyeste utdanningsnivåene sammenslått. Utdanningsnivået blant tilflytterne er vanligvis høyere enn i lokalbefolkningen, slik er det også i Moss. Forskjellene (12 prosentpoeng for begge kjønn) er å sammenligne med situasjonen både i Oslo, Follo og for menn også Asker/Bærum, men større enn for eksempel i Vestfold-byene. Moss skiller seg ikke mye ut. Rammen for god sosial tilpasning får ingen heftelser på dette punkt.

Sysselsetting

Den tredje bolken i Tabell 5.4 viser forskjeller i sysselsetting. Lokalbefolkningen (bofaste og tilbakeflyttere) er vanligvis i størst grad i jobb, det gjelder både menn og kvinner. Fortegnene er derfor som regel positive på den uthevede linjen i denne bolken. For menn er det ingen forskjell i Moss, for kvinner er situasjonen den normale (1 og 9 prosentpoeng). Vi så foran at det første i stor grad skyldtes høy sysselsetting blant tilflytterne, som også pendler mest. Vi føyer et pluss på listen over faktorer som gir gode sosiale rammer for lokalsamfunnet.

Jobb i hjemby

Spørsmålet er hva pendling betyr i en slik situasjon. Den siste bolken i tabell 4 viser hvor stor andel av menn og kvinner som jobber i hjembyen (altså ikke pendler). I alle byer vi ser på har lokalbefolkningen i større grad jobb i hjembyen, igjen er fortegnene positive. En generell forklaring består i at mange av de bofaste ikke har flyttet fordi de har overtatt næringsvirksomhet på hjemstedet. Dermed blir pendling uaktuelt. Mye lokal eiendomsmakt kan skape sosial usunnhet, men dette er som regel et mye større problem på landsbygda enn i byene. I Moss er henholdsvis 44 og 46 % av lokale menn og kvinner sysselsatt i kommunen, mens det samme gjelder for 29 og 27 % av tilflytterne. (Merk: I tabell 2 angis tilsvarende prosenter i forhold til de sysselsatte, her ser vi på andelen i forhold til alle de bosatte, for å få fram helheten). Forskjellene på 15 og 19 prosentpoeng avviker ikke så mye fra det som er vanlig, for begge kjønn er det omtrent som både for Vestfold-byene og Mjøs-byene. Hvis forskjellene hadde vært større, kunne det diskuteres om det er sosialt usunt at tilflytterne pendler uforholdsmessig mye. Tallene viser imidlertid at det ikke er nødvendig å spekulere så mye over dette for Moss sin del. Rammen for god sosial tilpasning påvirkes ikke av pendlingssituasjonen (heller).

5.5 I hvilken grad tiltrekker Moss seg folk fra Oslo?

Det siste kjennetegnet vi skal tolke som attraktivitet er i hvilken grad byen klarer å rekruttere folk fra hovedstaden. Det er oftest vanskeligst å få folk til å flytte mot strømmen. For å få et inntrykk av i hvilken grad byen rekrutterer Oslo-ungdom bruker vi en såkalt Oslo-indeks, som er et mål for tiltrekningskraft. Vi kan også kalle den en "flyttemagnet". Indeksen vil være 100 hvis Oslo-ungdom som har flyttet fra hovedstaden, har bosatt seg i Moss i en grad som svarer til Moss sin andel av landets folketall for de fem årskullene. Vi refererer da til bosettingsmønsteret for kullene på 15-årstrinnet, altså før flytting. Tall for Moss og de andre byområdene er vist i Tabell 5.5.

Tabell 5.5 *Oslo-magnetten. Tiltrekningen Moss har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Moss. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene. Moss*

0104 MOSS			MENN						KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gard	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gard	Mjøs	Vfol
Oslo-magnet	156	94	-	530	382	483	47	58	-	531	454	464	63	79

Tabellen viser at Moss tiltrekker seg mange gutter fra Oslo, omtrent halvannen gang så mange som den demografiske trekraften skulle tilsi (indeks 156). Jentene tiltrekkes i mindre grad, litt under "pari" i forhold til folketallet. Jenter som flytter fra Oslo har i større grad enn gutter giftemål og familiedannelse som grunn. Moss er antakelig ikke den mest typiske familiekommunen i omlandet til Oslo. Likevel er tiltrekningen sterk, sammenlignet med Vestfold- og Mjøsbyene. På grunn av avstandsforskjell er det naturlig at Follo, Asker/Bærum og Gardermoregionen i langt større grad enn Moss trekker til seg unge voksne fra Oslo. Til de regionene kommer det 4-5 ganger så mange som folketallet i utgangspunktet skulle tilsi.

Moss ligger i en avstand fra Oslo som ut fra disse tallene kan sies å ligge akkurat på kanten av omlandet med full rekkevidde fra hovedstaden. Hvilket mål byen skulle sette seg i form av en slik indeks, hvis ringen utvides videre ned mot Sarpsborg og Fredrikstad, kan diskuteres. Ved å studere utviklingen for tidligere årskull, og følge med på utviklingen framover, og sammenligne med tilsvarende "magnetkrefter" mot andre områder i Oslo-regionen, er det mulig å gjøre vurderinger.

5.6 Hvor fra og hvor til?

Her presenteres hvor tilflytterne bodde som 15-åring, hvor de fraflyttede bodde i 2003 da de var i alder 33-37 år, og hvordan flytting gjennom aldersfasen ga vekst og tap i forhold til de ulike regionene. Tallene på linjen "I ALT" er de samme som framgår av hovedoversikten i tabell 5.1. For ordens skyld er kullstørrelsen her tatt med, den er basis både i tabell 5.1 og her.

Tabell 5.6 *Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70.*

MENN Kullstørrelse: 1022	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	54	49	+5
Fredrikstad/Hvaler	2	3	- 1
Sarpsborg	1	1	0
Våler/Rygge/Råde	13	14	- 1
Nordre Østfold	2	1	+1
Østfold ellers	0	1	- 1
Oslo	5	9	- 4
Follo	6	2	+4
Oslo-regionen ellers	3	4	-1
Østlandet ellers	3	3	0
Landet utenom Østlandet	9	6	+3
Utlandet	10	5	+5

KVINNER Kullstørrelse: 1018	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	62	54	+8
Fredrikstad/Hvaler	1	2	-1
Sarpsborg	2	1	+1
Våler/Rygge/Råde	17	18	-1
Nordre Østfold	2	1	+1
Østfold ellers	1	1	0
Oslo	3	8	-5
Follo	5	3	+2
Oslo-regionen ellers	4	4	0
Østlandet ellers	5	3	+2
Landet utenom Østlandet	10	7	+3
Utlandet	12	6	+6

6 Askim

6.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år

Tabell 6.1 *Hovedtall: Flytthistoriske fordelinger for menn og kvinner i Askim og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.*

0124 ASKIM	MENN								KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
Bofaste	32	23	45	33	28	35	50	46	40	28	25	28	43	40
Tilbakeflyttere	17	22	16	16	19	19	17	19	15	19	20	22	20	23
Fraflyttede	51	55	39	51	53	46	33	35	45	53	55	50	37	37
ALLE	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tilflyttere	57	62	157	68	70	76	26	41	149	83	94	83	35	45
Videreflyttere	86	97	167	89	114	94	39	47	221	101	152	100	47	52
Tap/gevinst	+6	+7	118	+17	+17	+30	-7	+6	104	+30	+39	+33	-2	+8

Tabell 6.1 viser noen hovedtall for menn og kvinner. De bofaste, tilbakeflytterne og de fraflyttede utgjør til sammen de som vokste opp i Askim, og var født 1966-70. Tilflyttere og videreflyttere utgjør de som i løpet av fasen har meldt flytting til Askim, og altså fordelt på om de er blitt boende eller har flyttet videre. Nederst vises tall for tap/gevinst i kullstørrelse gjennom prosessen fra barn til voksen. Tall for de andre byområdene gjør det mulig å se hvordan Askim innplasserer seg i et Østlandsbilde.

Menn: Av 100 gutter har 32 vært bofaste i byen, 17 har vært ute og flyttet tilbake, mens så mange som 51 har flyttet fra Askim "for godt". Nær halvparten av gutten fra Askim blir altså boende. De 51 som flyttet ble imidlertid "erstattet" av 57 tilflyttere utenfra. Dermed fikk Askim en betydelig befolkningsutskifting og de fikk en gevinst på 6 % i løpet av 20-årsfasen "fra barn til voksen". I tillegg til de 57 mennene som kom inn og ble boende, var det hele 86 andre som flyttet inn i løpet av de 20 årene, men som flyttet videre. Til sammen meldte altså 143 menn (57+86) innflytting til Askim i løpet av fasen, men 60 prosent av dem var altså bare innom "på besøk". Det var alt i alt ganske mange flere som meldte en innflytting til Askim enn det vokste opp gutter i byen (43 prosent flere).

Kvinner: Av 100 jenter har kun 23 vært bofaste i Askim gjennom aldersfasen, 22 har vært ute og flyttet tilbake, mens hele 55 - altså noen flere enn blant guttene, har flyttet bort "for godt". Forskjellen i fraflytting mellom gutter og jenter er mindre enn normalt. De 55 jentene som flyttet, ble erstattet av 62 tilflyttere utenfra, dermed fikk byen en gevinst for kvinner på 7 prosent fra kullene var barn til de var voksne. Dette gir grunnlag

for en tilsvarende vekst i neste barnegenerasjon. Kvinner står gjerne for noe mer tilflytting og videreflytting enn menn, i tillegg til de 62 kvinnene som kom og ble boende var det 97 andre inntatt "på besøk". Til sammen meldte dermed 159 (62+97) kvinner flytting til Askim i løpet av fasen (59 prosent flere enn det vokste opp jenter der). Tilbakeflyttingen til Askim er ganske høy for kvinner. Fraflyttingen er som i Asker/Bærum, men tilflyttingen er lavere enn til disse storbynære omlandsregionene.

6.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede

Tabell 6.2 viser på øverste linje hvordan de bofaste, tilbakeflytterne og tilflytterne fordeler seg i Askim, status tatt for kullene født 1966-70 da de var midt i 30-årene. Tilflytterne er flertall (54 og 58 prosent for menn og kvinner henholdsvis). Andelen tilflyttere er høyere enn det normale for kommuner flest. Det er også normalt med flere kvinner enn menn blant tilflytterne, men forskjellen er litt mindre enn på landsbasis. Kolonnen for fraflyttede er tatt med for å kunne sammenligne utdanning, sysselsettingsnivå og næringsfordeling for disse med de som bodde i kommunen da de var midt i 30-årene.

Tabellen viser hvordan befolkningen i 35-årsalderen totalt, og i flyttegruppene hver for seg, er fordelt på utdanningsnivå, i hvor stor grad de er sysselsatte, i hvilken grad de jobber i Askim eller pendler, og hvordan de er fordelt på næring. Pendling for de fraflyttede er ikke aktuelt å ta med, siden de bor utenfor byen ved slutten av fasen.

Utdanningsnivå

Tabell 6.2 viser grad av høy utdanning, 29 prosent har videregående utdanning, 32 prosent har kort videregående skole (mye yrkesskole), mens 14 prosent kun hadde grunnskole. Blant kvinnene har også 4 prosent høyeste utdanning, 22 prosent har lavere grad av høy utdanning, 27 prosent har 12-årig videregående skole, 29 prosent har kort videregående, mens hele 18 prosent kun hadde grunnskole. Det er omtrent like mange kvinner som menn med høyere utdanning, men det er flere kvinner uten mer enn niårig skole. I gruppen med 12-årig skole er de bofaste vanligvis sterkest representert, i Askim er det bare kvinnene som faller inn i dette mønsteret. For menn er det like mange bofaste som tilbakeflyttere i denne gruppen, og på yrkesskolenivå finner vi flere tilbakeflyttere enn bofaste, noe som er uvanlig. Tilbakeflytterne har vanligvis mer utdanning enn de bofaste og mindre enn tilflytterne, og også mindre enn de som har flyttet ut. Kvinnene følger i hovedsak dette mønsteret. Blant mennene er det færre tilbakeflyttere enn bofaste på nest høyeste utdanningstrinn, og på høyeste trinn er tilbakeflytterne både for kvinner og menn i flertall. Vanligvis finner vi flest tilflyttere i denne gruppen, i Askim er det spesielt mange tilflyttere uten mer enn niårig skole. - De fraflyttede har langt mer utdanning enn de øvrige gruppene, på høyeste trinn klart for menn, på nest høyeste trinn i størst grad for kvinner. Det er uvanlig mange kvinner med 12-årig videregående skole som har flyttet fra Askim, det er uvanlig at andelen for bofaste og fraflyttede på dette trinnet er såpass like (33 og 31 prosent – den siste er uvanlig høy).

Tabell 6.2 *Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Askim.*

0124 Askim	MENN					KVINNER				
	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA
HOVEDFORDELING	100	30	16	54	-	100	21	21	58	-
Utdanning	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Grunnskole	14	9	9	18	14	18	14	8	23	11
Videregående utdanning, kort	32	33	36	30	25	29	34	31	27	24
Videregående utdanning, lang	29	33	33	26	25	27	33	27	26	31
Høyere utdanning kort	21	21	17	23	24	22	19	26	21	28
Høyere utdanning, lang	4	4	5	3	12	4	0	8	3	6
Sysselsatte	85	90	83	83	83	69	77	75	63	68
I jobb	100	100	100	100	-	100	100	100	100	-
I kommunen	28	45	32	16	-	40	46	48	34	-
I fylket	22	23	31	18	-	14	13	15	15	-
I Oslo/ Akershus	46	31	34	59	-	43	41	33	48	-
Andre steder	4	1	3	7	-	3	0	4	3	-

I jobb etter næring	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Primær	2	2	3	2	2	1	1	0	0	0
Industri	16	19	15	15	20	10	5	10	12	13
Varehandel	27	25	33	27	14	21	30	23	17	20
Annen privat tjenesteyting	25	19	22	28	31	26	26	25	26	27
Undervisning/ helse	7	8	6	7	12	33	32	29	35	26
Offentlig administrasjon	5	2	5	7	7	5	1	6	7	8
Annet	18	25	16	14	15	4	5	7	3	6

Sysselsetting og pendling

I Askim er 85 prosent av mennene og 69 prosent av kvinnene i arbeid. De som har flyttet er sysselsatt i omtrent samme grad. Fraflyttede og tilflyttede menn er også like mye i jobb. Kvinnene som har flyttet jobber mer enn tilflytterne, men mindre enn de bofaste og tilbakeflytterne. Vanligvis er bofaste i større grad er i jobb enn tilbakeflyttere, mens tilflytterne i minst grad jobber. I Askim er det kun blant kvinnene vi finner mønsteret entydig, og med stor forskjell mellom tilflytterne og de andre. For menn er det de bofaste som skiller seg ut med svært høy sysselsetting (90 %), mens nivået for tilbakeflytterne og tilflytterne er det samme. Det er mye pendling, av de sysselsatte har kun 28 prosent av mennene og 40 prosent av kvinnene arbeid i Askim. Kjønnforskjellen er noe større enn

normalt. Henholdsvis 22 og 14 prosent pendler til en annen kommune i fylket, mens hele 46 prosent av mennene og 43 prosent av kvinnene pendler til Oslo/Akershus. Kun 3-4 prosent pendler til andre steder. De bofaste pendler vanligvis minst, deretter kommer tilbakeflytterne, som igjen pendler mindre enn tilflytterne. I Askim stemmer dette for menn når vi ser på totalpendlingen, men tilflytterne pendler mindre enn de andre innenfor fylket. Slik pendling står tilbakeflytterne i størst grad for. Blant kvinnene er det tilbakeflytterne som i størst grad jobber i Askim. De bofaste pendler i større grad til Oslo/Akershus. Dette er et fenomen vi kun finner noen steder, gjerne litt ut i storbyomlandene, og det oppstår når mye av årsaken til bofasthet bunner i at pendling velges som alternativ til flytting. Flertallet av tilflytterne pendler til Oslo/Akershus (henholdsvis 59 og 48 % av alle sysselsatte tilflyttere).

Hovednæringer

I Askim er det omtrent like mange menn som jobber i privat tjenesteyting (25 prosent) og varehandel (27 prosent). Med de 16 prosentene som er sysselsatt i industri og de 18 som vi finner i andre næringer (transport, bygg/anlegg med mer), har vi dekket nærmere 90 prosent av arbeidsstokken. Det er få menn ansatt i offentlig sektor. Blant kvinnene jobber en høy, men litt lavere andel enn normalt, innen undervisning og helse (33 prosent), i privat tjenesteyting finner vi en god del (26 prosent) og innen varehandel svært mange (hele 30 prosent). Industrien sysselsetter 10 prosent av kvinnene, og kun 5 prosent jobber i offentlig administrasjon, samme andel som for menn. Generelt ser vi et hovedmønster som består i at de bofaste i størst grad er sysselsatt i industrien og de uspesifiserte næringene (transport og bygg/anlegg), at tilbakeflytterne og tilflytterne i større grad arbeider med tjenesteyting, og at gruppene fordeler seg jevnt innenfor varehandel. Dette bildet bekreftes fullt ut for menn i Askim. Skal noe føyes til, må det være at det er mange tilbakeflyttere (33 prosent av sysselsettingen for disse) i varehandel. For kvinnene er de tradisjonelle forskjellene mellom flyttegruppene vanligvis mindre, og ofte er gruppene jevnt fordelt på næringer. Her finner vi det svakere preget ved mønsteret langt på vei bekreftet, men med uvanlig mange bofaste i varehandel og med få tilbakeflyttere innen undervisning og helse. De ulike gruppene fordeler seg helt jevnt i privat tjenesteyting. - Forskjellen mellom de fraflyttede og de andre gruppene, er at de førstnevnte i større grad jobber i privat tjenesteyting og industri, og langt mindre i varehandel, det gjelder menn. Kvinnene som har flyttet jobber i større grad i offentlig administrasjon andre steder, og litt mer i industri, og klart mindre med undervisning og helse. De jobber imidlertid ikke mindre med varehandel. Her er det en markant forskjell mellom fraflyttede kvinner og menn.

Et spørsmål som kan melde seg når man studerer tabell 2, er om disse prosentene er høye eller lave, sammenlignet med tilsvarende fordelinger på landsnivå. For noen av kategoriene kan man for befolkningen som helhet (kvinner og menn) sjekke dette ved hjelp av **indekser** i Tabell 6.3. Disse er konstruert slik at innslaget i landsbefolkningen for de fem årskullene er satt lik 100. Tall for Askim som viser over 100 angir dermed en overrepresentasjon, mens tall under 100 angir underrepresentasjon. De to første kolonnene viser tall for Askim, lenger til høyre vises tall for andre byområder på Østlandet slik som i tabell 6.1.

6.3 Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper

Tabell 6.3 *Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Askim og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.*

0124 ASKIM			MENN						KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
INDEKSER														
Kort høy utdann	84	68	134	108	142	92	96	107	125	101	136	84	100	102
Lang høy utdann	38	52	237	117	247	66	55	76	274	116	254	59	59	50
Jobb i hjemby	53	66	132	36	53	48	96	94	137	44	53	51	95	96
Jobber ikke	70	95	133	83	104	74	96	109	92	97	96	83	92	105
Arbeidsløshet	76	90	92	33	54	58	84	106	80	81	37	70	94	109
Primærnæring	65	59	7	41	24	43	122	49	15	25	38	60	125	71
Industri	80	103	40	52	44	65	119	107	78	75	75	79	110	109
Varehandel	171	146	94	158	120	164	105	118	88	121	99	138	99	115
Ann. priv.tj.	102	106	158	137	171	131	84	86	141	127	148	138	93	98
Undervisn/helse	83	92	108	96	99	60	113	98	78	84	81	83	117	98
Ann. off tj. yt.	74	68	129	113	108	144	100	95	155	123	110	122	76	70

Innslaget av personer med høy utdanning er på begge trinn noe lavere enn på landsbasis, lavest er innslaget av kvinner på høyeste utdanningstrinn (indeks på 52 angir at innslaget kun er det halve av det vi finner i landsbefolkningen). Menn på nest høyeste trinn er ganske bra representert, men lavere enn i andre byregioner på Østlandet. Sysselsettingen for menn er svært høy, og for kvinner noe høyere enn normalt. Arbeidsløsheten er lavere enn på landsbasis. Innslaget av de som arbeider i hjembyen er for begge kjønn svært lavt, menn pendler mer enn kvinner, også i forhold til forskjellen på landsbasis. Varehandel er en ekstremt sterkt overrepresentert næring, og innslaget er betydelig høyere for menn enn for kvinner. Alle andre næringer er underrepresentert, unntatt privat tjenesteyting som ligger litt over pari. Både kvinner og menn er klart underrepresentert i de offentlige sektorene.

6.4 Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet

Av interesse, hvis man vil tolke indikatorer i retning av attraktivitet, kan være å se på hvordan tilflytterne skiller seg fra lokalbefolkningen (de bofaste og tilbakeflytterne sammen). Som antydning er det ofte et sosialt sunnhetstegn at det ikke er for store forskjeller mellom disse gruppene på de ulike arenaene i samfunnslivet. Samfunnsutviklingen skaper imidlertid en del forskjeller som vi bør tolke som helt normale. Avvik under slike normaler kan vi på noen områder tolke som tegn på at befolkningens tilpasninger har funnet sted under gode lokale betingelser, og kanskje karakterisere det som utslag av attraktivitet.

Tabell 6.4 *Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Askim, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.*

0124 ASKIM			MENN						KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo
FORSKJELL 1)														
Lokale-tilflyttere														
Nivå	-8	-16	-44	-16	-20	-16	+44	+22	-46	-28	-34	-24	+30	+16
- lokalbefolkn	46	42	28	42	40	42	72	61	27	36	33	38	65	58
- tilflyttere	54	58	72	58	60	58	28	39	73	64	67	62	35	42
Høyeste utd	-2	+1	-14	-14	-12	-9	-15	-7	-11	-12	-5	-7	-11	-6
- lokalbefolkn	24	26	38	30	49	24	26	31	44	33	55	27	33	34
- tilflyttere	26	25	52	44	61	33	41	38	55	45	60	34	44	40
Sysselsatte	+4	+14	+6	+7	+6	+5	+9	+6	+6	+5	+5	+5	+8	+9
- lokalbefolkn	89	78	79	90	85	89	86	83	72	75	74	78	76	73
- tilflyttere	85	64	73	83	79	84	77	77	66	70	69	73	68	64
Jobb i hjemby	+23	+14	+14	+14	+13	+14	+20	+21	+10	+10	+9	+15	+14	+17
- lokalbefolkn	36	36	67	25	32	30	50	51	63	26	30	31	47	49
- tilflyttere	13	22	53	11	19	16	30	30	53	16	21	16	33	32

1. Forskjell i prosentandel i hver gruppe ved utgangen av fasen 15-35

Tabell 6.4 gir indikatorer på fire områder – forskjell i andel lokalbosatte og tilflyttere, forskjell i andel med høy utdanning, forskjell i andel sysselsatte, og forskjell i andel som har arbeid i hjembyen. I denne tabellen er opplysningene for innvandrere ikke tatt med. Årsaken er at det er såpass mye *uoppgitt* blant innvandrere at dette vil påvirke tallene for tilflyttergruppen for mye. Innvandrere er imidlertid inkludert i hovedfordelingene foran i tabell 6.2.

Ved nok en gang å se på tallene for de andre byregionene som vi sammenligner med, kan vi få et bilde av hvorvidt de ulike skjevhetene i Askim er store eller små.

Nivå

Første bolk viser nok en gang størrelsesforholdet mellom gruppene. På den uthevede linjene i tabellens øvre bolk angis hvor mye større andel lokalbefolkningen utgjør enn tilflytterne (forskjellen mellom de to linjene under). Tilflytterne er i flertall for begge kjønn, mest for kvinner (forskjell på henholdsvis 8 og 16 prosentpoeng). Balansen mellom lokalbefolkningen og tilflytterne er jevnere enn i alle andre byområder på Østlandet unntatt Moss. Dette danner en god sosial ramme for å få lokaldemokratiet til å fungere. Kjønnforskjellen er litt mindre enn normal, det trekker også i positiv retning, sosialt. Sammen med bildet av mye gjennomtrekk (videreflyttingene i tabell 6.1) gir dette Askim et preg av å være en by med stor omskiftelighet bak en moderat vekst. Situasjonen er svært lik den vi finner for Moss.

Høyeste utdanning

Den neste bolken i tabell 6.4 viser forskjeller i utdanning, representert ved de to høyeste utdanningsnivåene sammenslått. Utdanningsnivået blant tilflytterne er vanligvis høyere enn i lokalbefolkningen, i Askim er det imidlertid liten eller ingen forskjell. De lokale kvinnene har til og med litt mer utdanning enn tilflytterne. Ingen andre byregioner vi har

sett på har en slik grad av jevnhet mellom de to gruppene. Askim får et stort pluss her. Rammen for en god sosial og demokratisk utvikling av lokalsamfunnet styrkes på dette punkt.

Sysselsetting

Den tredje bolken i tabell 6.4 viser forskjeller i sysselsetting. Lokalbefolkningen (bofaste og tilbakeflyttere) er vanligvis i størst grad i jobb, det gjelder både menn og kvinner. Fortegnene er derfor som regel positive på den uthevede linjen i denne bolken. For menn er ikke forskjellen i Askim så stor, men for kvinner er det en unormalt stor forskjell her (henholdsvis 4 og 14 prosentpoeng). Vi så i tabell 6.2 at sysselsettingsnivået var lavt for tilflytterkvinnene, og mange av dem hadde kun niårig skole. Det spørs om ikke dette i stor grad er kvinner som har etablert familie og fått barn tidlig, og som av den grunn har valgt bort skolegang og jobb. Sammenlignet med de andre byene og byområdene er det både flere innvandrerkvinner og flere unge kvinner fra landet utenom Østlandet i gruppen av ikke-sysselsatte i Askim. Uansett trekker det litt ned i bildet av Askim som sosialt, med mest mulig like betingelser for alle.

Jobb i hjemby

Spørsmålet er også hva pendling kan bety i en slik situasjon. Den siste bolken i tabell 4 viser hvor stor andel av menn og kvinner som jobber i hjembyen (altså ikke pendler). I alle byer vi ser på har lokalbefolkningen i større grad jobb i hjembyen, og igjen er fortegnene positive på den uthevede linjen. En generell forklaring består i at mange av de bofaste ikke har flyttet fordi de har overtatt næringsvirksomhet på hjemstedet. Dermed blir pendling uaktuelt. Mye lokal eiendomsmakt kan skape sosial usunnhet, men dette er som regel et større problem på landsbygda enn i byene. I Askim er henholdsvis kun 36 % av de lokale av begge kjønn sysselsatt i kommunen, mens det samme gjelder for 13 og 22 % av tilflytterne. (Merk: I tabell 6.2 angis tilsvarende prosenter i forhold til de sysselsatte, her ser vi på andelen i forhold til alle de bosatte, for å få fram helheten). Forskjellene på 23 og 14 prosentpoeng avviker ikke uvanlig mye fra normalen, spesielt ikke for kvinner, hvor situasjonen er som for Gardermo-regionen og Mjøsbyene. For menn er forskjellene noe større enn for Vestfold-byene. Hvis forskjellene hadde vært større, kunne det diskuteres om det er sosialt usunt at tilflytterne pendler uforholdsmessig mye, og ikke deltar på lik linje med de lokale i stedets næringsliv. Tallene viser imidlertid at det ikke er nødvendig å spekulere så veldig mye over dette for Askims del. Rammen for god sosial tilpasning påvirkes ikke mye av pendlingssituasjonen. Kanskje vi kan føye til en minus i parentes for menn.

6.5 I hvilken grad tiltrekker Askim seg folk fra Oslo?

Det siste kjennetegnet vi skal tolke som attraktivitet er i hvilken grad byen klarer å rekruttere folk fra hovedstaden. Det er oftest vanskeligst å få folk til å flytte mot strømmen. For å få et inntrykk av i hvilken grad byen rekrutterer Oslo-ungdom bruker vi en såkalt Oslo-indeks, som er et mål for tiltrekningskraft. Vi kan også kalle den en "flyttemagnet". Indeksen vil være 100 hvis Oslo-ungdom som har flyttet fra hovedstaden, har bosatt seg i Askim i en grad som svarer til Askim sin andel av landets folketall for de fem årskullene. Vi refererer da til bosettingsmønsteret for kullene på 15-årstrinnet, altså før flytting. Tall for Askim og de andre byområdene er vist i tabell 6.5.

Tabell 6.5 *Oslo-magnetten. Tiltrekningen Askim har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Askim. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene.*

0124 ASKIM			MENN						KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
Oslo-magnet	252	244	-	530	382	483	47	58	-	531	454	464	63	79

Tabellen viser at Askim tiltrekker seg mange fra Oslo, omtrent to og en halv gang så mange av hvert kjønn, som den demografiske trekraften skulle tilsi (indeks 252 og 244). Jenter som flytter fra Oslo har i større grad enn gutter giftemål og familiedannelse som grunn. Askim er også valgt som familieetableringssted av en god del Oslo-folk, som pendler. Tiltrekningen er lavere enn i Follo, Asker/Bærum og Gardermoregionen. Til disse regionene trekkes det 4-5 ganger så mange som folketallet i utgangspunktet skulle tilsi.

Askim ligger godt innenfor omlandet til hovedstaden. Om Askim skulle sette seg mål i form av en enda høyere indeks, hvis omlandet utvides videre ned mot Sarpsborg og Fredrikstad, kan diskuteres. Ved å studere utviklingen for tidligere årskull, og følge med på utviklingen framover, og sammenligne med tilsvarende "magnetkrefter" mot andre områder i Oslo-regionen, er det mulig å gjøre vurderinger. Hva betyr for eksempel meravstanden fra sørøstre del av Follo i denne sammenheng? Hvor høy vekst vil Askim ha gjennom denne rekrutteringsfasen? Askim og Moss er på linje for disse kullene. Er det et naturlig mål?

6.6 Hvor fra og hvor til?

Her presenteres hvor tilflytterne bodde som 15-åring, hvor de fraflyttede bodde i 2003 da de var i alder 33-37 år, og hvordan flytting gjennom aldersfasen ga vekst og tap i forhold til de ulike regionene. Tallene på linjen "I ALT" er de samme som framgår av hovedoversikten i tabell 6.1. For ordens skyld er kullstørrelsen her tatt med, den er basis både i tabell 6.1 og her.

Tabell 6.6 *Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Askim.*

MENN Kullstørrelse: 484	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	57	51	+6
Fredrikstad/Hvaler	1	1	0
Sarpsborg	1	1	0
Mosse-regionen	1	2	-1
Eidsberg	3	6	-3
Nordre Østfold ellers, 6 kom	15	9	+6
Halden/Aremerk/Rakkestad	1	2	-1
Oslo	7	10	-3
Follo	4	4	0
Oslo-regionen ellers	4	4	0
Østlandet ellers	3	3	0
Landet utenom Østlandet	8	6	+2
Utlandet	9	3	+6

KVINNER Kullstørrelse: 487	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	62	55	+7
Fredrikstad/Hvaler	0	1	-1
Sarpsborg	1	1	0
Mosse-regionen	0	1	-1
Eidsberg	3	7	-4
Nordre Østfold ellers, 6 kom	14	9	+5
Halden/Aremerk/Rakkestad	2	2	0
Oslo	8	11	-3
Follo	2	4	-2
Oslo-regionen ellers	5	5	0
Østlandet ellers	4	3	+1
Landet utenom Østlandet	9	7	+2
Utlandet	14	4	+10

7 Eidsberg

7.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år

Tabell 7.1 *Hovedtall: Flytnehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Eidsberg og i seks andre byområder på Østlandet. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byene som 15-åring.*

0125 EIDSBERG	MENN								KVINNER					
	Menn	Kvin	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjøs	Vfol
Bofaste	44	27	45	33	28	35	50	46	40	28	25	28	43	40
Tilbakeflyttere	16	17	16	16	19	19	17	19	15	19	20	22	20	23
Fraflyttede	40	56	39	51	53	46	33	35	45	53	55	50	37	37
ALLE	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tilflyttere	57	75	157	68	70	76	26	41	149	83	94	83	35	45
Videreflyttere	100	103	167	89	114	94	39	47	221	101	152	100	47	52
Tap/gevinst	+17	+19	118	+17	+17	+30	-7	+6	104	+30	+39	+33	-2	+8

Tabell 7.1 viser noen hovedtall for menn og kvinner. De bofaste, tilbakeflytterne og de fraflyttede utgjør til sammen de som vokste opp i Eidsberg, og var født 1966-70. Tilflyttere og videreflyttere utgjør de som i løpet av fasen har meldt flytting til Eidsberg, og altså fordelt på om de er blitt boende eller har flyttet videre. Nederst vises tall for tap/gevinst i kullstørrelse gjennom prosessen fra barn til voksen. Tall for de andre byområdene gjør det mulig å se hvordan Eidsberg innplasserer seg i et Østlandsbilde.

Menn: Av 100 gutter har hele 44 vært bofaste i Eidsberg, 16 har vært ute og flyttet tilbake, mens 40 har flyttet "for godt". Godt over halvparten av alle guttene fra Eidsberg ble altså boende. De 40 som flyttet ble "erstattet" av hele 57 tilflyttere utenfra. Dermed fikk Eidsberg en gevinst på 17 % i løpet av 20-årsfasen "fra barn til voksen". I tillegg til de 57 mennene som kom inn og ble boende, var det hele 100 andre som flyttet inn i løpet av de 20 årene, men som flyttet videre. De 100 videreflytterne var i antall like mange som det vokste opp gutter i Eidsberg. Til sammen meldte altså 157 menn (57+100) innflytting til Eidsberg i løpet av fasen, men over 60 prosent av dem var altså bare innom "på besøk".

Kvinner: Av 100 jenter har kun 27 vært bofaste i Eidsberg gjennom aldersfasen, 17 har vært ute og flyttet tilbake, mens hele 56 - altså langt flere enn blant guttene, har flyttet bort "for godt". Forskjellen i fraflytting mellom gutter og jenter er mye større enn normalt. De 56 jentene som flyttet, ble imidlertid erstattet av hele 75 tilflyttere utenfra, dermed fikk Eidsberg en gevinst for kvinner på hele 19 prosent fra kullene var barn til de var voksne. Dette gir grunnlag for en god tilvekst også i neste generasjon. Kvinner står

gjern for noe mer tilflytting og videreflytting enn menn, i tillegg til de 75 kvinnene som kom og ble boende var det 103 andre innom ”på besøk”. Videreflyttingen var altså omtrent som for menn. Til sammen meldte dermed 178 (75+103) kvinner flytting til Eidsberg i løpet av fasen (59 prosent flere enn det vokste opp jenter der). Fraflyttingen av kvinner fra Eidsberg er som i Askim. Guttene flytter imidlertid mindre ut. Her ligger en interessant forskjell mellom de to kommunene.

7.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, tilflyttere og fraflyttede

Tabell 7.2 viser på øverste linje hvordan de bofaste, tilbakeflytterne og tilflytterne fordeler seg i Eidsberg, status tatt for kullene født 1966-70 da de var midt i 30-årene. Tilflytterne er flertall for kvinner, mens det er jevnt for menn (49 og 63 prosent for menn og kvinner henholdsvis). Andelen tilflyttere er høyere enn det normale for kommuner flest, spesielt for kvinner. Det er normalt med flere kvinner enn menn blant tilflytterne, men forskjellen er mye større enn på landsbasis. Kolonnen for fraflyttede er tatt med for å kunne sammenligne utdanning, sysselsettingsnivå og næringsfordeling for disse med de som bodde i kommunen da de var midt i 30-årene.

Tabellen viser hvordan befolkningen i 35-årsalderen totalt, og i flyttegruppene hver for seg, er fordelt på utdanningsnivå, i hvor stor grad de er sysselsatte, i hvilken grad de jobber i Eidsberg eller pendler, og hvordan de er fordelt på næring. Pendling for de fraflyttede er ikke aktuelt å ta med, siden de bor utenfor byen ved slutten av fasen.

Utdanningsnivå

Tabell 7.2 viser at av mennene i aldersgruppen 33-37 år har 3 prosent embetseksamen, 15 prosent lavere grad av høy utdanning, 29 prosent har videregående utdanning, 36 prosent har kort videregående skole (mye yrkesskole), mens 17 prosent kun hadde grunnskole. Blant kvinnene har kun 2 prosent høyeste utdanning, 21 prosent har lavere grad av høy utdanning, 30 prosent har 12-årig videregående skole, også 30 prosent har kort videregående, mens 17 prosent kun hadde grunnskole. Det er flere kvinner enn menn med utdanning på nest høyeste trinn, som motsvares av flere menn på yrkesskoletrinnet (kort videregående). I gruppen med 12-årig skole er de bofaste vanligvis sterkest representert, i Eidsberg er det bare slik for menn.

I tillegg er det uvanlig at det også er mange tilflyttere i denne gruppen. For kvinner er de bofaste mindre representert enn både tilbakeflyttere og tilflyttere. Dette er helt uvanlig. De mannlige tilbakeflytterne skiller seg ut, både ved at nesten halvparten av dem har yrkesskole, og ved normalt mange likevel har kort høyere utdanning. Det siste gjelder også for kvinner. Det kan virke som om tilbakeflytterne i Eidsberg består av to ulikt selekterte grupper. Tilflytterne har unormalt lite utdanning, det gjelder spesielt kvinner. Forskjellen mellom dem og de fraflyttede blir dermed stor, og spesielt stor fordi de fraflyttede har mye utdanning. På høyeste og nest høyeste trinn til sammen finner vi henholdsvis 38 og 42 prosent av de fraflyttede. For tilflytterne er det kun halvparten (19 og 21 prosent). Tilbakeflytterne plasserer seg i mellom (25 og 30 prosent), det samme gjør de bofaste (18 og 27 prosent). Av de seks Østfold-byene har Eidsberg mest utdanning blant bofaste kvinner.

Tabell 7.2 *Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (TOT), for de bofaste (BOF), tilbakeflytterne (TBF), tilflytterne (TIL) og de fraflyttede (FRA). Eidsberg.*

0125 Eidsberg	MENN					KVINNER				
	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA	TOT	BOF	TBF	TIL	FRA
HOVEDFORDELING	100	37	14	49	-	100	22	15	63	-
Utdanning	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Grunnskole	17	13	12	21	17	17	10	16	20	11
Videregående utdanning, kort	36	41	45	30	22	30	37	23	29	23
Videregående utdanning, lang	29	32	18	30	23	30	26	31	30	24
Høyere utdanning kort	15	12	21	15	23	21	25	28	19	31
Høyere utdanning, lang	3	2	4	4	15	2	2	2	2	11
Sysselsatte	80	91	89	70	80	68	82	75	62	74
I jobb	100	100	100	100	-	100	100	100	100	-
I kommunen	38	56	35	20	-	50	64	65	38	-
I fylket	31	30	23	35	-	23	20	21	26	-
I Oslo/ Akershus	29	13	40	42	-	24	15	12	32	-
Andre steder	2	1	2	3	-	3	1	2	4	-
I jobb etter næring	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Primær	5	6	2	5	5	1	1	0	1	1
Industri	24	30	21	19	20	19	24	26	14	7
Varehandel	19	20	21	18	13	15	12	19	16	15
Annen privat tjenesteyting	23	15	31	28	28	26	29	19	26	18
Undervisning/ helse	6	3	10	8	9	29	21	31	32	40
Offentlig administrasjon	4	2	11	4	12	7	9	3	9	10
Annet	19	24	4	18	13	3	4	2	2	9

Sysselsetting og pendling

I Eidsberg er 80 prosent av mennene og 68 prosent av kvinnene i arbeid. Menn som har flyttet ut er sysselsatt i samme grad, kvinnene betydelig mer (74 prosent). De tilflyttede er i mye mindre grad i arbeid i Eidsberg enn det som er vanlig. Vanligvis er bofaste i større grad er i jobb enn tilbakeflyttere, mens tilflytterne i minst grad jobber. Dette mønsteret finner vi i utpreget grad i Eidsberg, spesielt for kvinner, hvor de bofaste i likhet med å ha høy utdanning også har høy sysselsetting. Også sysselsettingen til de lokale mennene (både bofaste og tilbakeflyttere) er godt over normalen. Det er mye pendling, men for begge kjønn likevel ti prosentpoeng mindre enn i Askim. Av de sysselsatte har 38 prosent av mennene og 50 prosent av kvinnene arbeidssted i kommunen. Kjønnforskjellen er noe

større enn normalt. Henholdsvis 31 og 23 prosent pendler til en annen kommune i fylket, dette er mye. Til Oslo/akershus pendler 29 prosent av mennene og 24 prosent av kvinnene, altså omtrent like mange som innen fylket. Kun 2-3 prosent pendler til andre steder. De bofaste pendler vanligvis minst, deretter kommer tilbakeflytterne, som igjen pendler mindre enn tilflytterne. I Eidsberg finner vi dette mønsteret tydelig for menn, med den lille nyansen at tilbakeflyttere og tilflyttere i omtrent samme grad pendler til Oslo. For kvinnene er det liten forskjell i pendling mellom tilbakeflytterne og de bofaste, pendlingen er ganske lav for disse gruppene. De bofaste kvinnene pendler i litt større grad enn tilbakeflytterne til Oslo/Akershus. Dette så vi også for Askim, det skjer noen steder litt ute i storbyomlandene, og det oppstår når mye av årsaken til bofasthet bunner i at pendling velges som alternativ til flytting. I Eidsberg er de bofaste kvinnene som nevnt høyt utdannet og høyt sysselsatt. Det er imidlertid kun 15 prosent av dem som pendler til Oslo/Akershus.

Hovednæringer

I Eidsberg er det omtrent like mange menn som jobber i industri (24 prosent) og privat tjenesteyting (23 prosent), noen færre i varehandel (19 prosent). Tar vi med de 18 prosentene som vi finner i andre næringer (transport, bygg/anlegg med mer), har vi dekket 80-90 prosent av arbeidsstokken. Det er få menn ansatt i offentlig sektor, faktisk flere i primærnæring enn i offentlig forvaltning. Blant kvinnene jobber 29 prosent i undervisning og helse, og 26 prosent i privat tjenesteyting. Vi finner flere i industri enn i varehandel, henholdsvis 19 og 15 prosent. Andelen i offentlig administrasjon (7 prosent) er nesten på normalen. Generelt har vi et hovedmønster som består i at de bofaste i størst grad er sysselsatt i industrien og de uspesifiserte næringene (transport og bygg/anlegg), at tilbakeflytterne og tilflytterne i større grad arbeider med tjenesteyting, og at gruppene fordeler seg jevnt innenfor varehandel. Dette bildet bekreftes langt på vei for menn, forskjellen er at tilbakeflytterne i stor grad jobber i privat og offentlig service, mens tilflytterne i stor grad har funnet innpass i andre næringer. Det siste vil vi tro har noe å gjøre med Momarkedet. For kvinnene er de tradisjonelle forskjellene mellom flyttegruppene vanligvis mindre, og ofte er gruppene jevnt fordelt på næringer. Her finner vi litt spesielle utslag, blant annet ved at de bofaste (med mye utdanning osv) i stor grad jobber med privat tjenesteyting (har det også noe med Momarkedet å gjøre?), og at tilbakeflytterne i størst grad er i varehandel og industri. Det er nokså uvanlig. At tilflytterne i størst grad er i offentlig sektor, og at det er svært mange der, er normalt. Litt mindre normalt er det da at de har såpass lite utdanning. Vanligvis er kombinasjonen av høy utdanning og offentlig sektor tydelig for kvinner.

7.3 Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper

Tabell 7.3 *Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Eidsberg og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.*

0125 EIDSBERG	MENN								KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo
INDEKSER														
Kort høy utdann	58	67	134	108	142	92	96	107	125	101	136	84	100	102
Lang høy utdann	33	32	237	117	247	66	55	76	274	116	254	59	59	50
Jobb i hjemby	67	79	132	36	53	48	96	94	137	44	53	51	95	96
Jobber ikke	113	99	133	83	104	74	96	109	92	97	96	83	92	105
Arbeidsløshet	48	151	92	33	54	58	84	106	80	81	37	70	94	109
Primærnæring	153	110	7	41	24	43	122	49	15	25	38	60	125	71
Industri	109	197	40	52	44	65	119	107	78	75	75	79	110	109
Varehandel	114	106	94	158	120	164	105	118	88	121	99	138	99	115
Ann. priv.tj.	93	103	158	137	171	131	84	86	141	127	148	138	93	98
Undervisn/helse	70	76	108	96	99	60	113	98	78	84	81	83	117	98
Ann. off tj, yt.	62	94	129	113	108	144	100	95	155	123	110	122	76	70

Et spørsmål som kan melde seg når man studerer tabell 7.2, er om disse prosentene er høye eller lave, sammenlignet med tilsvarende fordelinger på landsnivå. For noen av kategoriene kan man for befolkningen som helhet (kvinner og menn) sjekke dette ved hjelp av **indekser** i tabell 7.3. Disse er konstruert slik at innslaget i landsbefolkningen for de fem årskullene er satt lik 100. Tall for Eidsberg som viser over 100 angir dermed en overrepresentasjon, mens tall under 100 angir underrepresentasjon. De to første kolonnene viser tall for Eidsberg, lenger til høyre vises tall for andre byområder på Østlandet slik som i tabell 7.1.

Innslaget av personer med høy utdanning er på begge trinn mye lavere enn på landsbasis, både for kvinner og menn er innslaget på høyeste utdanningstrinn bare en tredel av innslaget på landsbefolkningen for disse kullene (indekser på 33 og 32). Sysselsettingen for menn er svært høy, for kvinner omtrent på normalen. De lokale trekker opp, tilflytterne ned. Arbeidsløsheten er svært lav for menn og svært høy for kvinner. Innslaget av de som arbeider i hjembyen er for begge kjønn lavere enn i kommuner flest, og menn pendler mer enn kvinner, også i forhold til forskjellen på landsbasis. Primærnæringen er overrepresentert for menn, industri for kvinner. Varehandel er en viktigere næring for menn enn for kvinner, mens innslaget for kvinner er klart høyere enn for menn i privat tjenesteyting. Både kvinner og menn er underrepresentert i de offentlige sektorene, selv om kvinner i offentlig administrasjon ikke ligger så langt fra landsgjennomsnittet.

7.4 Forskjeller mellom lokalbefolkning og tilflyttere - indikatorer på attraktivitet

Av interesse, hvis man vil tolke indikatorer i retning av attraktivitet, kan være å se på hvordan tilflytterne skiller seg fra lokalbefolkningen (de bofaste og tilbakeflytterne sammen). Som antydning er det ofte et sosialt sunnhetstegn at det ikke er for store forskjeller mellom disse gruppene på de ulike arenaene i samfunnslivet.

Samfunnsutviklingen skaper imidlertid en del forskjeller som vi bør tolke som helt normale. Avvik under slike normaler kan vi på noen områder tolke som tegn på at befolkningens tilpasninger har funnet sted under gode lokale betingelser, og kanskje karakterisere det som utslag av attraktivitet.

Tabell 7.4 *Forskjell mellom lokalbefolkning og tilflyttere i sammensetning, andel med høy utdanning, andel sysselsatte og andel som har jobb i Eidsberg, og i seks andre regioner på Østlandet. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år til de var midt i 30-årene.*

0125 EIDSBERG			MENN						KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo
FORSKJELL 1)														
Lokale/tilflyttere														
Nivå	+3	-27	-44	-16	-20	-16	+44	+22	-46	-28	-34	-24	+30	+16
- lokalbefolkn	51	36	28	42	40	42	72	61	27	36	33	38	65	58
- tilflyttere	49	64	72	58	60	58	28	39	73	64	67	62	35	42
Høyeste utd	-2	+8	-14	-14	-12	-9	-15	-7	-11	-12	-5	-7	-11	-6
- lokalbefolkn	17	28	38	30	49	24	26	31	44	33	55	27	33	34
- tilflyttere	19	20	52	44	61	33	41	38	55	45	60	34	44	40
Sysselsatte	+21	+12	+6	+7	+6	+5	+9	+6	+6	+5	+5	+5	+8	+9
- lokalbefolkn	92	78	79	90	85	89	86	83	72	75	74	78	76	73
- tilflyttere	71	66	73	83	79	84	77	77	66	70	69	73	68	64
Jobb i hjemby	+32	+27	+14	+14	+13	+14	+20	+21	+10	+10	+9	+15	+14	+17
- lokalbefolkn	46	51	67	25	32	30	50	51	63	26	30	31	47	49
- tilflyttere	14	24	53	11	19	16	30	30	53	16	21	16	33	32

1. Forskjell i prosentandel i hver gruppe ved utgangen av fasen 15-35

Tabell 7.4 gir indikatorer på fire områder – forskjell i andel lokalbosatte og tilflyttere, forskjell i andel med høy utdanning, forskjell i andel sysselsatte, og forskjell i andel som har arbeid i hjembyen. I denne tabellen er opplysningene for innvandrerne ikke tatt med. Årsaken er at det er såpass mye *uoppsett* blant innvandrere at dette vil påvirke tallene for tilflyttergruppen for mye. Innvandrerne er imidlertid inkludert i hovedfordelingene foran i tabell 7.2.

Ved nok en gang å se på tallene for de andre byregionene som vi sammenligner med, kan vi få et bilde av hvorvidt de ulike skjevhetene i Eidsberg er store eller små.

Nivå

Første bolk viser nok en gang størrelsesforholdet mellom gruppene. På den uthevede linjene i tabellens øvre bolk angis hvor mye større andel lokalbefolkningen utgjør enn tilflytterne (forskjellen mellom de to linjene under). Tilflytterne er i sterkt flertall for

kvinner, mens det er omtrent balanse for menn (forskjell på henholdsvis 3 og 27 prosentpoeng). Kjønnforskjellen er uvanlig stor, og representerer kime til sosiale interessemotsetninger. Er lokale menn og tilflyttede kvinner enige om hvordan lokalsamfunnet skal drives? På den annen side er den gode balansen for menn et demokratisk gode. Overvekten av tilflytterkvinner er omtrent som i Follo. Det er kjønnforskjellen ved disse fordelingene som er det uvanlige. Fordelingen for kvinner og menn hver for seg byr neppe på potensielle tilpasningsproblemer.

Høyeste utdanning

Den neste bolken i tabell 7.4 viser forskjeller i utdanning, representert ved de to høyeste utdanningsnivåene sammenslått. Utdanningsnivået blant tilflytterne er vanligvis høyere enn i lokalbefolkningen, i Eidsberg er det annerledes. For menn er det liten forskjell, blant kvinnene har de lokale mest utdanning. Ikke i noen andre byregioner vi har sett på finner vi at forskjellen går i samme retning som for kvinnene i Eidsberg. Uansett er forskjellene ikke så store at de på noen måte kan tolkes som problemskapende i seg selv.

Sysselsetting

Hvis de mindre utdannede kvinnene ikke slipper til i yrkeslivet, kan det likevel være et problem. Den tredje bolken i tabell 7.4 viser forskjeller i sysselsetting. Lokalbefolkningen (bofaste og tilbakeflyttere) er vanligvis i størst grad i jobb, selv om de har minst utdanning. Fortegnene er derfor som regel positive på den uthevede linjen i denne bolken. Nå viser det seg at det er for menn vi i størst grad finner en slik forskjell, men for kvinner er forskjell også større enn normalt (henholdsvis 21 og 12 prosentpoeng). Tallene for menn overstiger alt vi har sett for andre byområder, for kvinnene er ikke dette mer enn det vi har funnet også i andre Østfold-byer. Dette må likevel anføres som et negativt trekk, sosialt sett, men det er et godt tegn at det slår mest ut for menn, hvor tilflytterne og de lokale er jevnt fordelt i størrelse og i utdanningsstruktur. For kvinnene ville en større forskjell representert en større sosial seleksjon.

Jobb i hjemby

Spørsmålet er hva pendling kan bety i en slik situasjon. Den siste bolken i tabell 4 viser hvor stor andel av menn og kvinner som jobber i hjembyen (altså ikke pendler). I alle byer vi ser på har lokalbefolkningen i større grad jobb i hjembyen, og igjen er fortegnene positive på den uthevede linjen. En generell forklaring består i at mange av de bofaste ikke har flyttet fordi de har overtatt næringsvirksomhet på hjemstedet. Dermed blir pendling uaktuelt. Mye lokal eiendomsmakt kan skape sosial usunnhet, men dette er som regel et større problem på landsbygda enn i byene. I Eidsberg er henholdsvis 46 og 51 % av lokale menn og kvinner sysselsatt i kommunen, mens det samme gjelder for bare for 14 og 24 % av tilflytterne. (Merk: I tabell 7.2 angis tilsvarende prosenter i forhold til de sysselsatte, her ser vi på andelen i forhold til alle de bosatte, for å få fram helheten). Forskjellene på 32 og 27 prosentpoeng avviker mye fra normalen. Her kunne det diskuteres om det er sosialt usunt at tilflytterne pendler uforholdsmessig mye, og ikke deltar mer på linje med de lokale i stedets næringsliv. Rammen for god sosial tilpasning må påvirkes noe av dette. Forskjellen her tyder på at det finnes en sosial kløft mellom tilflytterne og de lokale i Eidsberg.

7.5 I hvilken grad tiltrekker Eidsberg seg folk fra Oslo?

Det siste kjennetegnet vi skal tolke som attraktivitet er i hvilken grad byen klarer å rekruttere folk fra hovedstaden. Det er oftest vanskeligst å få folk til å flytte mot

strømmen. For å få et inntrykk av i hvilken grad byen rekrutterer Oslo-ungdom bruker vi en såkalt Oslo-indeks, som er et mål for tiltrekningskraft. Vi kan også kalle den en "flyttemagnet". Indeksen vil være 100 hvis Oslo-ungdom som har flyttet fra hovedstaden, har bosatt seg i Eidsberg i en grad som svarer til Eidsberg sin andel av landets folketall for de fem årskullene. Vi refererer da til bosettingsmønsteret for kullene på 15-årstrinnet, altså før flytting. Tall for Eidsberg og de andre byområdene er vist i tabell 7.5.

Tabell 7.5 *Oslo-magneten. Tiltrekningen Eidsberg har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Eidsberg. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de var midt i 30-årene.*

0125 EIDSBERG	MENN								KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo	Oslo	Follo	A/B	Gar	Mjø	Vfo
Oslo-magnet	59	117	-	530	382	483	47	58	-	531	454	464	63	79

Tabellen viser at Eidsberg tiltrekker seg mange kvinner fra Oslo, noen flere enn den demografiske trekraften i ungdomsgruppen skulle tilsi (indeks 117). For Oslo-gutter har ikke Eidskog den samme affinitet, tydeligvis. Jenter som flytter fra Oslo har i større grad enn gutter giftemål og familiedannelse som grunn. Eidsberg fungerer som et familieetableringssted for en del Oslo-folk, som også pendler. Tiltrekningen er kart lavere enn i Askim, Follo, Asker/Bærum og Gardermoregionen. Til de siste regionene trekkes det 4-5 ganger så mange som folketallet i utgangspunktet skulle tilsi.

Eidsberg ligger helt på kanten av omlandet til hovedstaden. Om Eidsberg skulle sette seg mål i form av å øke denne indeksen, hvis omlandet utvides videre ned mot Sarpsborg og Fredrikstad, kan diskuteres. Ved å studere utviklingen for tidligere årskull, og følge med på utviklingen framover, og sammenligne med tilsvarende "magnetkrefter" mot andre områder i Oslo-regionen, er det mulig å gjøre vurderinger. Hva betyr for eksempel meravstanden fra sørøstre del av Follo og Aurskog/Høland i denne sammenheng? Hvor høy vekst vil Eidsberg ha gjennom denne rekrutteringsfasen? Eidsberg har allerede høyere vekst gjennom livsfasen enn både Askim og Moss. Er stor befolkningsutskifting og lav sosial kontinuitet, slik et par av indikatorforskjellene mellom tilflyttere og lokalbefolkningen kan tyde på, verdt en enda høyere vekst?

7.6 Hvor fra og hvor til?

Her presenteres hvor tilflytterne bodde som 15-åringer, hvor de fraflyttede bodde i 2003 da de var i alder 33-37 år, og hvordan flytting gjennom aldersfasen ga vekst og tap i forhold til de ulike regionene. Tallene på linjen "I ALT" er de samme som framgår av hovedoversikten i tabell 7.1. For ordens skyld er kullstørrelsen her tatt med, den er basis både i tabell 7.1 og her.

Tabell 7.6 *Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Eidsberg.*

MENN Kullstørrelse: 343	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	57	40	+17
Fredrikstad/Hvaler	2	1	+1
Sarpsborg	1	2	-1
Mosse-regionen	1	1	0
Askim	9	4	+5
Nordre Østfold ellers, 6 kom	12	8	+4
Halden/Aremark/Rakkestad	4	4	0
Oslo	2	7	-5
Follo	3	1	+2
Oslo-regionen ellers	7	3	+4
Østlandet ellers	3	3	0
Landet utenom Østlandet	5	3	+2
Utlandet	8	3	+5

KVINNER Kullstørrelse: 332	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	75	56	+19
Fredrikstad/Hvaler	2	4	-2
Sarpsborg	3	1	+2
Mosse-regionen	1	2	-1
Askim	10	4	+6
Nordre Østfold ellers, 6 kom	17	10	+7
Halden/Aremark/Rakkestad	6	5	+1
Oslo	4	8	-4
Follo	3	5	-2
Oslo-regionen ellers	7	5	+2
Østlandet ellers	4	4	0
Landet utenom Østlandet	9	5	+4
Utlandet	9	3	+6

8 Østfold fylke

8.1 Resultater av flytting gjennom livsfasen 15 til 35 år

Fra de fem årskullene er 9399 gutter og 9122 jenter fulgt gjennom fasen. Disse bodde i Østfold da de var 15 år, og utgjør prosentgrunnlaget i tabellene. Ved slutten av fasen hadde kullstørrelsene økt til 9727 menn og 9582 kvinner, jf. flyttegevinsten nederst i tabell 8.1.

Tabell 8.1 *Hovedtall: Flyttehistoriske fordelinger for menn og kvinner i Østfold fylke. Årskull født 1966-70, fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var i alder 33-37 år. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i fylket som 15-åringer.*

ØSTFOLD FYLKE		
	Menn	Kvinner
Bofaste	39	28
Tilbakeflyttere	18	20
Internflyttere	21	26
Fraflyttede	22	26
ALLE	100	100
Tilflyttere	26	31
Videreflyttere	29	28
Tap/gevinst	+4	+5

Tabell 8.1 viser noen hovedtall for menn og kvinner. De bofaste, tilbakeflytterne, internflytterne og de fraflyttede utgjør til sammen de som vokste opp i Østfold fylke, og var født 1966-70. Internflyttere er personer som bor i en annen kommune i fylket enn de vokste opp i. Tilflyttere og videreflyttere utgjør de som i løpet av fasen har meldt flytting til Østfold fylke, og altså fordelt på om de er blitt boende i fylket eller har flyttet videre. Nederst vises tall for tap/gevinst i kullstørrelse gjennom prosessen fra barn til voksen.

Menn: Av 100 gutter har 39 vært bofaste i den kommunen de vokste, 18 har vært ute og flyttet tilbake til oppvekstkommunen, 21 har flyttet internt i fylket, mens 22 har flyttet fra Østfold "for godt". Dette betyr altså at nærmere tre av fire gutter etablerte seg i hjemfylket. De 22 som flyttet ble "erstattet" av 26 tilflyttere utenfra, som har blitt boende i fylket. Dermed fikk Østfold en gevinst for menn på 4 % i løpet av 20-årsfasen "fra barn til voksen". I tillegg til de 26 som kom inn og ble boende, var det 29 andre menn som flyttet inn i løpet av de 20 årene, men disse flyttet videre. Til sammen meldte altså 55 menn (26+29) innflytting til Østfold fylke, men over halvparten av dem var altså bare innom "på besøk". I omfang utgjorde de 55 som meldte innflytting til Østfold i løpet av aldersfasen litt over et halvt årskull, målt i forhold til tallet på gutter som vokste opp i Østfold fylke.

Kvinner: Av 100 jenter har 28 vært bofaste i samme Østfold-kommune hele denne tiden, 20 har vært ute og flyttet tilbake til oppvekstkommunen, 26 har flyttet til en annen kommune i fylket, mens det også var 26 som hadde flyttet ut av fylket "for godt". Forskjellen mellom gutter og jenter er normal med hensyn til bofasthet, men liten når vi ser på fraflyttingen. Grunnen er at flere kvinner enn menn har flyttet innenfor fylket. De 26 jentene som forsvant ut av fylket er erstattet av 31 tilflyttere utenfra, dermed fikk Østfold en gevinst på 5 % i grunnlaget for etablering av neste generasjon. Videreflytting av kvinner er som for menn, det var 28 andre kvinner innom fylket "på besøk". Til sammen meldte 59 (31+28) kvinner flytting til Østfold fylke i løpet av fasen, i motsetning til for menn ble over halvparten boende.

Denne kjønnsforskjellen antyder at mye av tilflyttingen til fylket er familierelatert, og den er kommet i Oslos omlandsbelte nord i fylket.

8.2 Forskjeller mellom bofaste, tilbakeflyttere, internflyttere, tilflyttere og fraflyttede

Tabell 8.2 viser på øverste linje hvordan de bofaste, tilbakeflytterne, internflytterne og tilflytterne fordeler seg i Østfold fylke, status tatt for kullene født 1966-70 da de var midt i 30-årene. Tilflytterne i fylket er i mindretall (25 og 30 prosent for menn og kvinner henholdsvis).

Andelen tilflyttere er som i mange andre fylker. Kvinnene er sterkere representert blant tilflytterne og internflytterne enn menn, dette er normalt. Kolonnen for fraflyttede er tatt med for å kunne sammenligne utdanning, sysselsettingsnivå og næringsfordeling for disse med de gruppene som bodde i fylket ved utgangen av aldersfasen.

Videre viser tabellen hvordan befolkningen i 35-årsalderen totalt, og i flyttegruppene hver for seg, er fordelt på utdanningsnivå, i hvor stor grad de er sysselsatte, i hvilken grad de jobber i Østfold fylke eller pendler, og hvordan de er fordelt på næring. Pendling for de som har flyttet ut av fylket er ikke aktuelt å ta med her.

Utdanningsnivå

Tabell 8.2 viser at av mennene i aldersgruppen 33-37 år ved utgangen av 2003 hadde 5 prosent embetseksamen, 20 prosent kort høyere utdanning, 34 prosent hadde videregående utdanning, 28 prosent kort videregående skole (yrkesskole), mens 13 prosent kun hadde grunnskole. Tilsvarende tall for kvinner er 3 prosent med høyeste utdanning, 27 prosent med kort høyere utdanning, 28 prosent hadde videregående skole, også 28 prosent hadde kort videregående yrkesopplæring, mens 14 prosent kun hadde grunnskole. Det er altså langt flere kvinner enn menn med utdanning utover videregående på nest høyeste trinn, mens det er flere menn med 12-årig videregående skole. På de to laveste trinnene er det ingen forskjell mellom kjønnene. Når vi sammenligner gruppene, finner vi pene og ryddige mønstre, felles for begge kjønn: De bofaste er klart sterkere representert i gruppen med 12-årig videregående skole, og også litt sterkere representert på yrkesskoletrinnet. På yrkestrinnet er forskjellene mellom de fire flyttegruppene som bodde i fylket små. De fraflyttede har i svært liten grad utdanning på dette nivået, andelen er for begge kjønn under det halve av de som bor i Østfold. På høyeste utdanningstrinn finner vi flest tilflyttere, på nest høyeste trinn flest tilbakeflyttere. Mest representative for voksenbefolkningen som helhet er internflytterne, spesielt kvinnene som har flyttet internt. For begge kjønn plasseres de omtrent midt mellom de bofaste og tilbakeflytterne. De fraflyttede har betydelig mer utdanning enn de som kommer og de som blir værende.

Over halvparten av de fraflyttede (51-52 prosent for begge kjønn) har utdanning utover videregående skole. I den øvrige halvparten finner vi mange uten mer enn niårig skole. Blant tilflytterne er det enda litt flere i denne gruppen. – Forskjellene mellom flyttegruppene er naturlige og lett tolkbare. Skal vi identifisere den gruppen hvor fellestrekket mellom kvinner og menn avviker mest, blir det tilbakeflytterne, hvor vi finner spesielt mange menn på høyeste utdanningstrinn.

Tabell 8.2 *Utdanningsnivå, sysselsettingsnivå, arbeidssted og næringstilknytning. Prosentvise fordelinger for årskullene født 1966-70 ved utgangen av 2003 (i alder 33-37 år). Fordeling for gruppen midt i 30-årene under ett (Tot), for de bofaste (Bof), tilbakeflytterne (Tbf), internflyttere (int), tilflytterne (Til) og de fraflyttede (Fra). Østfold fylke.*

Østfold fylke	MENN						KVINNER					
	Tot	Bof	Tbf	Int	Til	Fra	Tot	Bof	Tbf	Int	Til	Fra
HOVEDFORDELING	100	38	17	20	25	-	100	26	19	25	30	-
Utdanning	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Grunnskole	13	11	10	12	19	18	14	11	10	11	20	17
Videregående utdanning, kort	28	30	28	27	26	12	28	31	27	28	26	13
Videregående utdanning, lang	34	40	30	36	23	19	28	33	27	31	21	18
Høyere utdanning kort	20	16	25	21	23	32	27	24	33	28	27	37
Høyere utdanning, lang	5	3	7	4	9	19	3	1	3	2	6	15
Sysselsatte	82	87	81	87	70	75	69	76	71	74	56	66
I jobb	100	100	100	100	100	-	100	100	100	100	100	-
I kommunen	50	67	45	42	28	-	56	74	54	52	39	-
I fylket	25	22	27	39	17	-	23	18	25	33	16	-
I Oslo/ Akershus	20	10	23	16	42	-	17	7	18	14	33	-
Andre steder	5	1	5	3	13	-	4	1	3	1	12	-
I jobb etter næring	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Primær	2	3	2	1	1	1	1	1	0	1	1	1
Industri	27	32	24	28	20	14	14	15	13	15	12	7
Varehandel	19	18	17	21	19	14	16	18	17	17	14	13
Annen privat tjenesteyting	22	18	25	21	26	34	21	20	21	20	23	27
Undervisning/ helse	8	6	9	8	12	14	38	38	40	38	38	36
Offentlig administrasjon	6	4	8	6	10	11	6	5	5	5	8	9
Annet	16	19	15	15	12	12	4	3	4	4	4	7

Sysselsetting og pendling

I Østfold fylke er 82 prosent av mennene og 69 prosent av kvinnene sysselsatt. De som har flyttet ut, er i mindre grad i arbeid, forskjellen er størst for menn. Tilflytterne er

imidlertid i betydelig mindre grad i arbeid enn både lokalbefolkningen og de fraflyttede, spesielt gjelder det kvinnene, som i stor grad har flyttet til Østfold i forbindelse med familieetablering. Det er også en del innvandrere blant tilflytterne til Østfold. De bofaste og internflytterne er i størst grad er i jobb, tilbakeflytterne i noe mindre, mens tilflytterne som sagt jobber mye mindre. Det er relativt mye pendling, henholdsvis 50 og 56 prosent jobber i kommunen de bor. Pendlingen er alle steder litt større for menn, forskjellen er helt normal. Halvparten av pendlerne arbeider i fylket, de fleste andre i Oslo/Akershus. Begge kjønn følger et tydelig mønster med hensyn til sammenheng mellom flyttebakgrunn og pendling: De bofaste jobber i størst grad i hjemkommunen (to av tre menn, tre av fire kvinner). Internflytterne pendler klart mest innenfor fylket, svært ofte til kommunen de hadde flyttet fra. Tilflytterne pendler klart mest til Oslo/Akershus og andre steder (til sammen omtrent halvparten, begge kjønn sett under ett). Tilbakeflytterne jobber både mer i hjemkommunen og pendler mer til Oslo/Akershus enn internflytterne, men pendler likevel mer innenfor fylket enn de bofaste.

Mønstrene er svært typiske og lite overraskende. I alle grupper hvor det pendles mye til visse steder, er utslaget litt sterkere for menn enn for kvinner. Dette er vel også helt naturlig.

Hovednæringer

Størst andel av mennene jobber i industrien, 27 prosent, mens 22 prosent arbeider innenfor privat tjenesteyting og 19 prosent i varehandel. I offentlig sektor finner vi 8 prosent av mennene innen undervisning og helse og 6 prosent innen administrasjon. Blant kvinnene jobber klart flest innen undervisning og helse - hele 38 prosent, og 21 prosent finner vi i privat tjenesteyting, pluss 16 prosent innen varehandel. Industrien sysselsetter 14 prosent av kvinnene i Østfold. Som blant menn er det 6 prosent som jobber i offentlig administrasjon. Primærnæringene sysselsetter svært få. For menn finner vi et klart hovedmønster i sammenhengen mellom næringstilknytning og flyttebakgrunn. For kvinner er det små tendenser i samme retning, men ikke større enn at næringsstrukturene for de ulike flyttegruppene bosatt i Østfold i hovedsak må beskrives som like. De bofaste er i klart størst grad sysselsatt i industri og i ”andre næringer” (transport, bygg/anlegg etc). Tilflytterne er i størst grad å finne i privat tjenesteyting og i de offentlige sektorene. Tilbakeflytterne er også i stor grad i privat tjenesteyting, og i litt større grad enn andre vokst opp i Østfold i offentlig sektor. Det er imidlertid flere av dem også i industrien enn blant tilflytterne utenfra. Internflytterne er i enda sterkere grad i industrien, og de er også sterkest representert innenfor varehandel. I varehandel er det mindre forskjeller mellom flyttegruppene enn i næringer flest. De store og mest markante forskjellene i mønsteret finner vi for menn innen industri og privat tjenesteyting. Blant kvinnene er forskjellene som sagt små, tilbakeflytterne dominerer litt i undervisning og helse, tilflytterne litt innen offentlig administrasjon og privat tjenesteyting.

De fraflyttede skiller seg klarest ut ved at det for begge kjønn er svært få som jobber i industri og varehandel. mens det er mange flere enn i Østfold i privat tjenesteyting. Blant menn som har flyttet finner vi også flere i offentlig sektor, spesielt innen skole og helse. Noen flere utflyttede kvinner er å finne i andre næringer (kanskje turisme, hotell/restaurant).

8.3 Over- og underrepresentasjon i utvalgte grupper

Et spørsmål som lett melder seg når man studerer tabell 8.2, er om disse prosentene er høye eller lave, sammenlignet med tilsvarende fordelinger på landsnivå. For noen av

kategoriene kan man for befolkningen som helhet (kvinner og menn) sjekke dette ved hjelp av **indekser**. I tabell 8.3 er indeksene konstruert slik at innslaget i de utvalgte gruppene i landsbefolkningen for de fem årskullene er satt lik 100. Tall for Østfold fylke som viser over 100 angir dermed en overrepresentasjon, mens tall under 100 angir underrepresentasjon. Til sammenligning er det her satt inn tilsvarende indekser for Oslo, Akershus, Hedmark, Oppland, Buskerud og Vestfold.

Innslaget av personer med høy utdanning er på begge trinn lavere enn på landsbasis. I forhold til utdanningssammensetningen i landet har Østfold flere kvinner enn menn på nest høyeste trinn og flere menn enn kvinner på høyeste trinn. Fylket har forholdsvis flere på det nest høyeste trinnet. Lavest er innslaget av kvinner med høyeste utdanning, en indeks på 45 viser under halv representasjon. Også Oppland og Hedmark har nesten like lavt innslag av kvinner på høyeste utdanningstrinn, og disse to fylkene har lavere innslag av menn på høyeste trinn. Østfold ligger imidlertid lavere enn Buskerud og Vestfold.

Østfold har omtrent like mange i arbeid som på landsbasis (indeks på henholdsvis 99 og 96 utenfor arbeidsstyrken). Det er imidlertid høy arbeidsløshet blant kvinnene (23 prosent flere enn på landsbasis). Innslaget av de som arbeider i bostedskommunene sine er ti prosent lavere enn i kommuner flest (indeks lik 90 for begge kjønn). Industrien er den relativt sett mest dominerende næringen i fylket, og med høyere relative innslag av kvinner (antakelig kontorpersonell) enn av menn. Deretter kommer varehandel uten påviselig forskjell mellom kjønn. Ingen av de andre fylkene på Østlandet har så høye innslag i industrien som Østfold. De mest sammenlignbare fylkene med hensyn til sysselsetting i varehandelen er Buskerud og Vestfold. Østfold har for begge kjønn 13 prosent færre enn på landsbasis i privat tjenesteyting (indeks lik 87). Kvinnene er litt over gjennomsnittet rekruttert til skole- og helsesektoren, mens menn er noe underrepresentert. Relativt sett er det imidlertid flere menn enn kvinner i offentlig administrasjon, hvor det er rekruttert spesielt få kvinner i Østfold.

Tabell 8.3 *Indekser for innslag med høy utdanning, arbeid og noen næringsgrupper. Årskull født 1966-70, da de ved utgangen av 2003 var 33-37 år. Menn og kvinner i Østfold fylke og seks andre regioner på Østlandet. Landsinnslaget for årskullene = 100.*

0101 ØSTFOLD FYLKE	MENN								KVINNER					
	M	Kv	Oslo	Akers	Hed	Oppl	Busk	Vfol	Oslo	Akers	Hed	Oppl	Busk	Vfol
INDEKSER														
Kort høy utdann	79	86	134	108	80	81	96	103	125	103	87	85	90	100
Lang høy utdann	60	45	237	126	52	43	76	70	274	133	48	47	66	51
Jobb i hjemkom	90	90	132	42	90	97	79	79	137	47	88	99	80	81
Ikke i arb.styrken	99	96	133	86	102	94	86	103	92	91	101	93	96	105
Arbeidsløshet	92	123	92	51	93	72	67	99	80	62	116	92	82	106
Primærnæring	61	73	7	34	196	200	72	60	15	46	198	136	69	78
Industri	126	143	40	58	104	109	116	109	78	78	117	97	105	114
Varehandel	113	115	94	148	101	99	118	120	88	121	104	95	116	114
Ann. Priv.tj.	87	87	158	142	75	84	94	85	141	135	80	98	103	96
Undervisn/helse	92	104	108	80	99	100	87	97	78	84	109	115	101	98
Ann. Off tj. Yt	91	70	129	119	120	82	89	93	155	116	85	93	86	74
Andre næringer	92	75	69	82	102	113	106	101	148	102	76	81	95	77

8.4 I hvilken grad tiltrekker Østfold fylke seg folk fra Oslo?

For å gi et inntrykk av i hvilken grad Østfold rekrutterer Oslo-ungdom presenterer vi en såkalt Oslo-indeks, som er et mål for tiltrekningskraft Østfold har på Oslo, vi kan kalle det ”magnetvirkningen”. Indeksen vil være 100 hvis andelen av Oslo-ungdommen som har flyttet fra hovedstaden, har valgt i Østfold fylke i samme grad som Østfold fylkes andel av landets ungdom, for de fem årskullene. Vi kan definere indeksen ut fra en betraktning om ”demografisk proporsjonalitet”, hvis vi vil. Utgangspunktet er bosettingsmønsteret for de fem kullene på 15-årstrinnet, altså før flytteprosessene begynner. Tall for Østfold og noen andre fylker er vist i tabell 8.5.

Tabell 8.4 *Oslo-magneten. Tiltrekningen Østfold og andre fylker på Østlandet har på personer vokst opp i Oslo. Andel flyttere ut fra Oslo i forhold til andelen fra de samme årskull i landet ellers som vokste opp i Østfold fylke. Proporsjonalitet gir magnetverdi = 100. Årskull født 1966-70 fulgt fra de var 15 år, til de i 2003 var midt i 30-årene.*

0101 ØSTFOLD FYLKE	MENN								KVINNER					
	M	Kv	Akers	Hedm	Oppl	Busk	Vest	Tele	Akers	Hedm	Oppl	Busk	Vest	Tele
Oslo-magnet	101	102	502	82	71	101	59	33	498	92	91	105	85	31

Tabellen viser det litt morsomme, nemlig at Østfold tiltrekker seg både gutter og jenter fra Oslo med magnetverdi på pari, eller så vidt over. Andelen som flytter fra Oslo til Østfold på varig basis er altså proporsjonal med hvor mange som vokser opp i Østfold. Buskerud er fylket som ligger nærmest Østfold her (likt for menn, litt sterkere magnet for kvinner). Vestfold har ikke på langt nær det samme draget på Oslo-ungdom som Østfold. Akershus tiltrekker seg imidlertid fem ganger flere fra Oslo enn den demografiske utgangsfordelingen skulle tilsi, naturlig nok.

Beskrivelsene for de enkelte byene viste at ”draget” på gutter og jenter fra Oslo varierer en del (størst utslag: Moss trekker til seg flere gutter, Eidsberg flere jenter). På fylkesnivå er imidlertid alle regionale forskjeller utlignet. I flere av fylkene på Østlandet er det lettere å tiltrekke seg kvinner enn menn. Det skyldes rett og slett at kvinner i større grad flytter til mannens hjemsted enn omvendt ved familieetablering. Siden Østfold står for mye familierekruttering, er det litt overraskende at vi finner likhet mellom kvinner og menn på dette punkt. Familieeffekten holdes av en eller annen grunn i balanse, antakelig fordi det rekrutteres mange menn til industrien i byene.

8.5 Hvor fra og hvor til?

Her presenteres hvor tilflytterne bodde som 15-åringer, hvor de fraflyttede bodde i 2003 da de var i alder 33-37 år, og hvordan flytting gjennom aldersfasen ga vekst og tap i forhold til andre fylker og landsdeler. Tallene på linjen ”I ALT” er de samme som framgår av hovedoversikten i tabell 8.1. For ordens skyld er kullstørrelsen på 15-årstrinnet tatt med, det er altså samme beregningsbasis i tabell 8.1 og tabell 8.6.

Flyttegevinsten Østfold har fått ville ikke kommet uten tilflytting fra utlandet (mye Sverige). Innenlandsk flytting gir et tap på en prosent i generasjonsperspektivet. Fylket taper likevel bare mot Oslo, men dette er like mye som de vinner totalt. Østfold holder balanse mot de fleste andre fylker og landsdeler. Utenom utlandet får Østfold en gevinst på to prosentpoeng fra Nord-Norge, og ett prosentpoeng for menn fra Akershus (Follo), og ett prosentpoeng for kvinner fra Hedmark/Oppland og Trøndelag.

Tabell 8.5 *Antall tilflyttere og fraflyttede etter hvor de kom fra og flyttet til. Tap/gevinst i forhold til de samme regionene. Prosent av tallet på gutter og jenter som bodde i byen som 15-åringer, se tall for samlet kullstørrelse for de fem årskullene født 1966-70. Østfold fylke.*

MENN Kullstørrelse: 9399	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	26	22	+4
Oslo	3	7	-4
Akershus	5	4	+1
Buskerud/Vestfold	2	2	0
Hedmark/Oppland	1	1	0
Agder/Telemark	1	1	0
Vestlandet	2	2	0
Trøndelag	1	1	0
Nord-Norge	3	1	+2
Utlandet	8	3	+5

KVINNER Kullstørrelse: 9122	Tilflyttere, kommet fra	Fraflyttede, flyttet til	Tap/gevinst, i forhold til
I ALT	31	26	+5
Oslo	3	8	-5
Akershus	6	6	0
Buskerud/Vestfold	2	2	0
Hedmark/Oppland	2	1	+1
Agder/Telemark	1	1	0
Vestlandet	2	2	0
Trøndelag	2	1	+1
Nord-Norge	3	1	+2
Utlandet	10	4	+6